

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin lisättäväksi säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden toteuttamisesta. Tarkoituksena on muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmään sisältyvää perustamishankkeiden rahoitusta siten, että nykyisin rakentamishankkeisiin ja laitehankintoihin suunnattavista määrärahoista merkittävä osa käytettäisiin kehittämishankkeiden tukemiseen. Kunta tai kuntayhtymä voisi jatkossa saada valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisten toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien hankkeiden toteuttamiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon nykyisen kaltaisia perustamishankkeita on jatkossa tarkoitus tukea valtionavustuksella, jonka saamisen edellytykset olisivat nykyistä selvästi rajatummalla. Perustamishankkeen valtionavustuksen edellytyksenä olisi kunnan tai kuntayhtymän erityisen vaikea taloudellinen tilanne sekä se, että hanke olisi välttämätön sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi tai toiminnallisen kehittämishankkeen toteuttamiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta. Vuonna 2003 ja sitä ennen vahvistettuihin perustamishankkeisiin sovelletaan kuitenkin nyt voimassa olevaa lainsäädäntöä.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.1.1. Yleistä	3
2.1.2. Kehittämishankkeet.....	4
2.1.2.1. Palvelujärjestelmään liittyviä kehittämishankkeita.....	4
2.1.2.2. Terveyden edistämiseen ja ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan tukemiseen liittyviä hankkeita	6
2.1.2.3. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimus- ja kehittämishankkeet (ns. TUKE-hankkeet)	6
2.1.2.4. Euroopan unionin rakennerahastojen varoilla tuetut hankkeet.....	6
2.1.3. Perustamishankkeet	7
2.2. Nykytilan arviointi.....	8
2.2.1. Kehittämishankkeet.....	8
2.2.2. Perustamishankkeet	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	10
3.1. Tavoitteet.....	10
3.2. Keskeiset ehdotukset	11
3.2.1. Kehittämishankkeet.....	11
3.2.2. Perustamishankkeet	12
4. Esityksen vaikutukset	14
4.1. Taloudelliset vaikutukset	14
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	14
5. Asian valmistelu	14
6. Muita esitykseen vaikuttavia tekijöitä	15
6.1. Opetusministeriön linjaukset.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	15
1. Lakiehdotuksen perustelut	15
2. Voimaantulo ja siirtymäsäännös	24
LAKIEHDOTUS.....	25
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.....	25
LIITE	31
RINNAKKAISTEKSTIT	31
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.....	31

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmään on olennaisena osana kuulunut valtion tuki sosiaali- ja terveydenhuollon kunnallisiin investointeihin. Perustamishankejärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja muutostarpeita on pohdittu erityisesti vuoden 1993 valtionosuusuudistuksen jälkeisissä selvityksissä ja esityksissä. Näissä esityksissä on todettu muun ohella, että kuntien palveluinfrastruktuuri on valmiiksi rakennettu. Toisaalta kuitenkin olemassa olevan rakennuskannan peruskorjaamiseen on tarvetta. Perustamishankkeiden valtionosuus on viime vuosina vähentynyt huomattavasti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankejärjestelmän uudistaminen aloitettiin kesällä 1999, jolloin valmisteltiin hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta (HE 79/1999). Hallituksen esitys koski perustamishankkeisiin suoritettavan valtionosuuden määrää. Tarkoitus oli laskea valtionosuus kaikkien hankkeiden osalta 25 %:iin kokonaiskustannuksista vuoden 2000 alusta kuitenkin siten, että vuosia 2000–2001 koskevana siirtymäaikana valtionosuus olisi pienten hankkeiden (2–25 milj. mk:n hankkeet) osalta ollut silloin voimassa olleiden säännösten mukaisesti 25–50 %. Eduskunnan käsittelyssä näin nopeaa muutosta ei pidetty tarkoituksenmukaisena. Eduskunta muutti lain voimaantulosäännöstä siten, että laki tuli voimaan 1.1.2002. Pieniä hankkeita koskee vuosina 2002—2003 siirtymäaika, jolloin valtionosuus on 25–50 %.

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä todettiin, että valtionosuusprosentin alentaminen on ensimmäinen vaihe laajempaa muutosta. Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että perustamishankkeisiin nykyisin käytettävissä olevia voimavaroja suunnataan valtioneuvoston vahvistamien menokehysten puitteissa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien hankkeiden toteuttamiseen. Lisäksi perusteluissa on todettu, että rakennushank-

keita voidaan tukea poikkeuksellisesti, kun hankkeella on yhteys kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliseen kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä todennut, että valtionosuusjärjestelmän uudistaminen siten, että se tehokkaasti tukee palvelujärjestelmän kehittämistä ja esimerkiksi investointeja osaamiseen ja taitotietoon, on pidettävä kannatettavana sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen kannalta. Valiokunnan mietinnössä on todettu lisäksi, että myös investoinnit rakennuksiin, koneisiin ja laitteisiin ja muihin vastaaviin fyysisiin toiminnan edellytyksiin ovat merkittäviä ja saattavat vastaavalla tavalla edistää sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistä. Valiokunta onkin ottanut kannan, että sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallista kehittämistä tukevia rakennushankkeita tulee voida tukea muutoinkin kuin poikkeuksellisesti ja että uudistetun järjestelmän on myös otettava riittävässä määrin huomioon pienet ja vähävaraiset kunnat palveluja koskevan tasa-arvon saavuttamiseksi.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Yleistä

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmä uudistettiin perusteellisesti vuoden 1993 alusta, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki (733/1992) tuli voimaan. Uudistuksella muutettiin kuntien käyttökustannusten valtionosuus laskennallisten perusteiden mukaisesti määräytyväksi. Investointien valtionosuusjärjestelmään ei tuolloin tehty suuria muutoksia, vaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin voitiin entiseen tapaan kunnalle ja myös kuntayhtymälle suorittaa erillinen valtionosuus. Perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä oli muutunut perusteiltaan ja hallinnoltaan selkeämmäksi jo vuoden 1990 alusta voimaan tulleen

lain perusteella. Sitä ennen perustamiskustannushankkeiden käsittely valtionhallinnossa oli hyvin yksityiskohtaista ja monikeräistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliseen suunnittelujärjestelmään liittyvä keskeinen asiakirja on vuoden 2000 alusta ollut valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma (TATO). Ensimmäinen tavoite- ja toimintaohjelma on vahvistettu vuosille 2000–2003. Tavoite- ja toimintaohjelma on luonteeltaan hallitusohjelmaa täydentävä ja täsmentävä asiakirja, joka sisältää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi asetettavat tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, suositukset ja ohjeet. Osa tavoite- ja toimintaohjelman toimenpidesuosituksista kohdistuu valtion keskushallintoon ja asiantuntijavirastoihin, mutta suurimmaksi osaksi suositukset on muotoiltu kunnallisia toimijoita varten. Tavoite- ja toimintaohjelman tavoitteiden toteutuksessa myös järjestöt ovat eri tavoin mukana.

Tavoite- ja toimintaohjelmaan sisältyvien toimenpidesuosituksien täytäntöönpanoa tukevien hankkeiden toteuttamiseksi on sosiaali- ja terveysministeriön käytettävissä ollut erityistä määrärahaa vuodesta 2000 lukien. Vuonna 2001 määrärahan suuruus on 5,5 miljoonaa markkaa ja vuonna 2002 noin 857 000 euroa. Määrärahalla voidaan tukea myös esimerkiksi kuntien esittämiä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeita, jotka liittyvät tavoite- ja toimintaohjelman toteuttamiseen.

2.1.2. Kehittämishankkeet

Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu monien tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamiseen ja rahoittamiseen. Hankkeilla pyritään muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän parempaan toimivuuteen. Hankkeita voivat toteuttaa esimerkiksi kunnat, kuntayhtymät, alan järjestöt ja oppilaitokset sekä yliopistot. Rahoitettavat kehittämis- ja kokeiluhankkeet tukevat ministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa. Tuettuja valtakunnallisia hankkeita ovat muun muassa Terveydenhuolto 2000-luvulle -hanke, Terveys 2015 -kansanterveysohjelma

sekä sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliset kehittämishankkeet (Verkostoituvat erityispalvelut -hanke ja Sosiaali- ja terveydenhuollon osaamiskeskushanke). Syksyllä 2001 on käynnistetty Kansallinen terveydenhuollon tulevaisuushanke. Ministeriö on tukenut myös teknologiahankkeita sekä aiemmin mainittuja sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman toteuttamiseen liittyviä hankkeita. Vuonna 2002 voidaan tukea lisäksi seutukunnallisia kehittämishankkeita ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiskokeiluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistämiseen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentamiseen liittyviä hankkeita on aloitettu vuonna 2001. Terveyden edistämistä toteuttavia hankkeita on tuettu erillisellä määrärahalla. Myös Euroopan Unionin rakennerahastovarilla rahoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita.

Raha-automaattiyhdistys voi myöntää terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi toimiville oikeustoimikelpoisille ja yleishyödyllisille yhteisöille erityisavustuksena avustusta kokeilu- ja kehittämishankkeisiin. Projektit ovat määräaikaista ja avustukset myönnetään pääsääntöisesti projektien toiminnallisiin kuluihin. Tätä kautta valtakunnalliset, mutta myös yksittäisissä kunnissa toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöt voivat saada kehittämishankkeisiinsa avustusta.

2.1.2.1. Palvelujärjestelmään liittyviä kehittämishankkeita

Terveydenhuolto 2000-luvulle -hanke

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton käynnistämänä toteutettiin vuonna 1997 terveydenhuollon kehittämishankkeita, jonka tarkoituksena oli kartoittaa kunnallisten terveyspalvelujen toimivuuteen ja terveydenhuollon asiakkaan asemaan liittyvät epäkohdat ja tehdä esitykset toimenpiteistä. Selvitystyön pohjalta toteutettiin vuosina 1998–2001 valtakunnallinen Terveydenhuolto 2000-luvulle -ohjelma. Ohjelmassa keskityttiin parinkymmenen alueellisen toimenpiteen toteuttamiseen. Ne koskivat terveydenhuollon kenttää monipuolisesti, esimerkiksi pal-

velurakenteen korjaamista, terveystalvveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantamista, potilaan aseman vahvistamista, terveyden edistämistä ja ammatillisen osaamisen parantamista. Yliopistosairaaloiden erityisvastuualueisiin pohjautuneet viisi alueellista yhteistyöryhmää valitsivat kärkihankkeensa paikallisten lähtökohtien mukaan.

Kansallinen terveydenhuollon tulevaisuushanke

Valtioneuvosto asetti 13.9.2001 kansallisen projektin terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi. Projektin tehtävänä on arvioida palvelujärjestelmän nykyiset ja sitä uhkaavat ongelmat sekä laatia suunnitelma ja toimeenpano-ohjelma ongelmien poistamiseksi. Projektin tulokset julkistetaan huhtikuussa 2002.

Seutukunnalliset kehittämishankkeet

Valtion vuoden 2002 talousarviossa on määräraha seutukunnallisten kehittämishankkeiden ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiskokeilujen tukemiseen. Tarkoituksena on kohdentaa tukea muutamille seutukunnallisille kehittämishankkeille, jotka tukevat myöhempää valtakunnallisen tason kehittämistyötä terveydenhuollon yksikkökoon kasvattamiseksi sekä sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmän toiminnalliseksi tehostamiseksi.

Verkostoituvat erityispalvelut (Vep) -hanke

Verkostoituvat erityispalvelut (Vep) -hanke on aloitettu vuoden 1997 lopulla. Hankkeen tavoitteena on ollut kuntien ja kuntayhtymien sekä järjestöjen ja opetussosiaalikeskusten verkostoitumisella aikaansaada nykyistä paremmin toimivat sosiaalihuollon erityispalvelut sekä turvata erityisosaamisen saatavuus. Vep -hankkeen I-vaiheen (1998–1999) tuloksena on saatu liikkeelle koko maan laajuinen kehitysprosessi, jonka tavoitteena on sosiaalihuollon erityispalvelujen turvaaminen kaikille niitä tarvitseville kansalaisille asuinpaikasta riippumatta. Hanke on selvästi edistänyt tietoisuutta erityisryhmistä ja heidän tar-

vitsemistaan palveluista. Hankkeen II-vaiheessa (2000–2001) 12 alueellista johtoryhmää työskentelee seutukunnittain organisoitujen ylikunnallista yhteistyötä. Pyrkimyksenä on saada alulle sopimusmenettelyt, jotka johtavat seudullisiin ja maakunnallisiin sosiaalihuollon sopimuksiin. Hankkeen III-vaiheessa (2002–2003) on tarkoitus tiiviissä yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa vakiinnuttaa alueellista yhteistyötä ja vahvistaa erityisosaamista sosiaalihuollossa.

Sosiaalialan osaamiskeskus -hanke

Sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa koskeva laki tuli voimaan vuoden 2002 alusta. Lain myötä luotiin ja vakiinnutettiin pysyvä koko maan kattava alueellinen yhteistyöraakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien palvelujen turvaamiseksi. Osaamiskeskusten voivat muodostaa kunkin toimialueen kunnat ja kuntayhtymät yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveystalvvelalan oppilaitosten, maakuntien liittojen, lääninhallitusten, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveystalvvelalalla toimivien eri tahojen kanssa. Sosiaalialan osaamiskeskusten toiminta voidaan hallinnollisesti järjestää joko osakeyhtiön, yhdistyksen tai muun vastaavan oikeushenkilön muodossa, mutta myös eri toimijoiden keskinäiseen sopimukseen perustuvalla menettelyllä.

Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa tuetaan erityisellä valtionavustuksella. Valtionavustuksen suuruus on 3 miljoonaa euroa vuonna 2002. Valtionavustuksen pääasiallisina määräytymisperusteina ovat kunkin osaamiskeskuksen alueen asukasluvu ja pinta-ala. Valtionavustus maksetaan kunkin osaamiskeskuksen sopimalle oikeushenkilölle.

Satakunnan makropilotti -hanke

Satakunnan makropilottihankkeen tavoitteena on alueellisten asiakaskeskeisten saumattomien palveluketjujen aikaansaaminen. Hankkeen tavoitteena on myös kehittää ja pilotoida itsenäistä suoritumista tukevia toi-

minnallisia ja teknisiä ratkaisuja sekä kehittää kansalaisten omatoimisuutta tukevia palveluja ja sähköisen asioinnin välineitä. Lisäksi on tarkoitus kehittää ja pilotoida saumatonta palveluketjua, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaskorttia sekä parantaa tietosuojaa ja tietoturvaa. Hankkeen arvioinnin avulla välitetään kokemuksia myös muille alueille. Hyviksi arvioitujen toimintamallien ja teknisten ratkaisujen käyttöönottoa ja juurruttamista on haluttu edistää myös laatimalla tätä tarkoitusta varten oma suunnitelma.

”Tulevaisuuspaketti”

Valtioneuvosto teki 26.5.2000 periaatepäätöksen valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000–2003 saatavien tulojen käytöstä. Määrärahan avulla tuetaan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämistä. Avustusta maksetaan kunnille, kuntayhtymille ja muille sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajille. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa.

2.1.2.2. Terveyden edistämiseen ja ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan tukemiseen liittyviä hankkeita

Terveys 2015 –kansanterveysohjelma

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta linjaa kansallista terveyspolitiikkaamme 15 vuoden tähtämellä. Strategian pääpaino on terveyden edistämisessä. Strategian taustana on Maailman terveysjärjestön WHO:n Terveyttä kaikille -ohjelma, jota on uudistettu vuonna 1998, ja se jatkaa Suomen kansallista Terveyttä kaikille vuoteen 2000 mennessä -ohjelmaa.

Terveyden edistäminen

Terveyden edistämistä toteutetaan määrä-

rahalla, joka sisältää toimenpiteistä tupakkoinnin vähentämiseksi annetun lain (tupakkalain 693/1976) 27 §:ään ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:ään perustuvat ja alkoholitiedotukseen ja -valistukseen tarkoitetut varat, sekä valtioneuvoston 5.10.2000 tekemässä huumausainepolitiikan tehostamista koskevassa periaatepäätöksessä tarkoitetut varat, joilla rahoitetaan kokonaisvaltaisesti terveyden edistämistä ministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Määrärahan käyttötarkoitus määritellään tarkemmin valtion talousarviossa. Määrittely perustuu ministeriön strategiaan ja muihin tavoitteenasetteluihin siltä osin, kuin ne sopivat määrärahan lakisääteiseen käyttötarkoitukseen. Järjestöille on ohjattu vuosittain reilu kolmannes määrärahasta. Varat pyritään ohjaamaan ensisijaisesti toimintaa kehittäviin, innovatiivisiin hakkeisiin. Kuntien ja järjestöjen perustoimintaa ei tueta.

2.1.2.3. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimus- ja kehittämishankkeet (ns. TUKE-hankkeet)

Sosiaali- ja terveysministeriön johtoryhmä irrottaa vuosittain toimintamenoista määrärahan ministeriön päätöksentekoa palvelevaa tutkimus- ja kehittämistyötä varten. Sitä käytetään sellaisten hankkeiden toteuttamiseen, jotka tukevat hyväksytyjen toimintalinjojen mukaisesti ministeriön eri tehtävälueille asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

2.1.2.4. Euroopan unionin rakennerahastojen varoilla tuetut hankkeet

Sosiaali- ja terveysministeriö tukee hankkeita, joiden rahoittamiseen käytetään joko ESR- tai EAKR-varoja. Ministeriö osallistuu lisäksi kolmeen yhteisöaloite-ohjelmaan: EQUAL, URBAN ja INTERREG.

Tärkeä peruste hankkeiden valinnalle on tarvelähtöisyys. Rakennerahastohankkeiden valinnassa tulisi huomioida ns. bottom-up-periaate eli se, että hankkeen kehittäminen on lähtenyt kohderyhmän tarpeesta. Ohjelma-asiakirjoissa ja niiden täydennysosissa on lueteltu projektien yleiset valintakriteerit se-

kä mahdolliset toimenpidekokonaisuuskohdattaiset valintakriteerit. Näiden lisäksi on kullakin rakennerahoja käyttävällä viranomaisella mahdollisuus määritellä vielä omia valintakriteereitä. Sosiaali- ja terveysministeriössä pyritään rahoitettavat hankkeet valitsemaan niin, että ne tukevat ministeriön strategisia tavoitteita.

2.1.3. Perustamishankkeet

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuuslain 21 §:n mukaan perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai muun omaisuuden hankintaa taikka niitä vastaavaa toimenpidettä. Hanke on perustamishanke, jos toimenpiteen arvioidut kustannukset ovat vähintään sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarapäätöksessä (6 §, muut. 1114/1998; nykyisin annetaan valtioneuvoston asetuksena voimavaroista) vahvistetun markkamäärän suuruiset. Maa-alueen hankinta on suljettu perustamishankkeikäsitteen ulkopuolelle. Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista toimenpidettä, jonka arvioidut kustannukset ovat voimavarapäätöksessä vahvistettua pienemmät, jos hankkeen rahoitus muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän tai taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi.

Kokonaiskustannuksiltaan yli 25 miljoonan markan hankkeet (suuret hankkeet), niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ja aloittamisvuosi hyväksytään voimavarapäätöksessä. 2—25 miljoonan markan hankkeista (pienet hankkeet) voimavarapäätöksessä hyväksytään kustannusten enimmäismäärä koko maassa eli se markkamäärä, jonka rajoissa tällaisia hankkeita voidaan toteuttaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 23 §:n mukaan perustamishanke voi olla myös yhteinen useammalle hallinnonalalle. Tuolloin valtionapuviranomaisen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta hankkeen toteuttaminen voi kokonaisuudessaan alkaa samana vuonna. Tällaisia hankkeita on toteu-

tettu vain harvoin. Useimmiten nämä hankkeet ovat olleet sivistystoimen ja sosiaalihuollon yhteishankkeita. Mikäli esimerkiksi sivistystoimen ja sosiaalihuollon yhteishanke on sivistystoimen puolella saanut vahvistuksen aiemmalle vuodelle kuin sosiaalihuollon puolella, on tämä pykälä ollut perusteena, kun kunnalle on myönnetty lupa aloittaa hanke aikaistettuna ennen hankkeen vahvistusta. Perustamishanke on lain 25 §:n mukaan aloitettava joko sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi tai seuraavana vuonna. Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä hakemuksesta päättää, että hanketta saadaan ryhtyä toteuttamaan jo ennen sen vahvistamista.

Kunnat ja kuntayhtymät tekevät lääninhallituksille esityksensä tulevien neljän vuoden eli suunnitelmakauden hankkeista vuosittain joulukuun loppuun mennessä. Kuntien esitysten perusteella lääninhallitus vahvistaa helmikuun loppuun mennessä lain 31 §:n nojalla suunnitelmakauden ensimmäisenä vuonna aloitettavat suuret hankkeet sekä pienten hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten enimmäismäärän. Lääninhallituksen on annettava kunnalle ja kuntayhtymälle vahvistuksen yhteydessä ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista suurista hankkeista ja pienten hankkeiden kustannusten enimmäismäärästä. Ennakkoratkaisu sitoo lääninhallitusta, kun se vahvistaa seuraavana vuonna aloitettavat hankkeet, jollei valtion talousarviosta tai voimavarapäätöksestä muuta johdu.

Perustamishankkeeseen suoritetaan valtionosuutta enintään lääninhallituksen vahvistamiin kustannuksiin. Jos hankkeen toteutuneet kustannukset jäävät alle vahvistettujen kustannusten, valtionosuus suoritetaan toteutuneisiin kustannuksiin.

Vuoden 1996 alusta luovuttiin kuntien kantokykyluokituksesta. Tämä vaikutti perustamishankkeiden valtionosuuden määräytymisperusteisiin. Valtionosuuden määrä perustuu kuntien tasattuihin laskennallisiin verotuloihin. Samassa yhteydessä hankkeiden valtionosuusasteikkoa muutettiin siten, että valtionosuuden enimmäismäärä aleni 70 prosentista 50 prosenttiin kustannuksista ja vähimmäismäärä on 25 prosenttia kustannuksista. Valtionosuus on kunnille 50 pro-

senttia, jos kunnan tasattu laskennallinen verotulo on tasausrajalla. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan, valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausrajasta laskettu vähintään yhden prosentin suuruinen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Keskimääräinen valtionosuusprosentti on noin 42.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 30 §:n 1 momentin nojalla perustamishankkeisiin saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palauttavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Valtionosuutta ei kuitenkaan voida periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt myöhemmin kuin 30 vuoden kuluttua hankkeen valtionosuusselvityksen antamisesta.

Palautusvelvollisuudesta päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Valtionosuuden saajalle on asetettu laissa ilmoitusvelvollisuus, sen on kuuden kuukauden kuluessa ilmoitettava säännöksessä määritellystä olosuhteiden muutoksesta. Jos ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään, muuttuu valtionosuuden palautusvelvollisuus pääsäännöksi, josta ministeriö voi erityisestä syystä poiketa.

2.2. Nykytilan arviointi

2.2.1. Kehittämishankkeet

Edellä mainitut erilaiset kehittämishankkejärjestelmät ovat tarpeellisia uudenlaisen informaatio-ohjauksen välineinä. Ministeriö on tukenut useita hankkeita, joilla on voitu vaikuttaa paikalliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Hankkeilla on saattanut olla palveluita monipuolistava ja kehittävä vaikutus kuten esimerkiksi Verkostoituvat erityispalvelut -hankkeella ja Makropilottihankkeella. Verkostoituvat erityispalvelut -hankkeessa on pienten kuntien välille saatu aikaan yhteistyötä erityispalveluiden toteuttamiseksi.

Kunnallisten kehittämishankkeiden toteut-

taminen on vaikeaa, koska varsinkaan pienissä kunnissa ei ole olemassa voimavaroja ja osaamista kehittämistoimintaan. Seutukunnallista tai muuta kuntien yhteistyönä tehtävää kehittämistoimintaa on syntynyt vain vähän. Raha-automaattiyhdistys tukee jonkin verran järjestöjen kehittämishankkeita, mutta kunnilla ei ole vastaavaa rahoituskanavaa. Ennen vuoden 1993 valtionosuusuudistusta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa suunnitelmissa kehoitettiin kuntia harjoittamaan tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Esimerkiksi valtakunnallisessa suunnitelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vuosina 1992–1996 todettiin, että kuntien ja kuntainliittojen oli harjoitettava tutkimus- ja kehittämistoimintaa toiminnan parantamiseksi. Tähän oli käytettävä riittävä määrä olemassa olevia suunnitelmassa osoitettuja lisävoimavaroja. Kun vuoden 1993 alusta siirryttiin laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään ja taloudellinen lama alkoi samaan aikaan, ei kehittämis- ja tutkimustoimintaan kuntatasolla ole juurikaan suunnattu voimavaroja.

Edellä mainittujen erilaisten kehittämishankkejärjestelmien avulla voidaan tukea vain käyttötarkoitukseltaan rajattuja hankkeita. Lisäksi nykyiset järjestelmät on suurelta osin tarkoitettu määräaikaisiksi tukitoimiksi. Nykyiset kehittämishankkejärjestelmät eivät näin ollen muodosta pysyvää ja kokonaisuuden huomioon ottavaa tukimuotoa kunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän kehittämisen näkökulmasta.

2.2.2. Perustamishankkeet

Perustamishankkeet ovat 1990-luvulla ja edelleen 2000-luvun alussa painottuneet peruskorjauksiin ja saneerauksiin, joiden myötä tiloja on ajanmukaistettu tai laitosmaisia tiloja, esimerkiksi vanhainkoteja, on muutettu avopalveluihin tai välimuotoisiin palveluihin sopiviksi. Uudisrakentamista on edellyttänyt erityisesti lasten päivähoidon tarpeisiin vastaaminen. Muutoin uudisrakentamisen osuus on ollut vähenemässä. Osa perustamishankkeista on ollut sellaisia hankekokonaisuuksia, joissa on sekä peruskorjausta että uudis-

rakentamista. Tällaisia peruskorjaus- ja laajennushankkeita on toteutettu erityisesti terveydenhuollon puolella, kun sekä terveyskeskus- että varsinaisessa sairaalarakentamisessa on nykyajan vaatimusten mukaiset tilat edellyttäneet olemassa olevien tilojen muutostöitä ja toisaalta lisätilan rakentamista. Laitehankinnat ovat painottuneet välttämättömien terveydenhoitopalvelujen turvaamiseksi tarvittavaan ajanmukaisen ja toimintavarmen laitekapasiteetin ylläpitoon. Rakennushankkeiden valtionosuuteen oikeuttaviin kustannuksiin luetaan myös toimintavaruksen ja ensikertaisen kalustamisen kustannukset.

Perustamishankkeisiin suunnattiin 1990-luvun lopulla aikaisempaa vähemmän voimavaroja valtion taloudellisesta tilanteesta johtuen. Voimavarojen vähenemiseen on aivan viime vuosina kuitenkin enemmän vaikuttanut se, että ensikertainen rakentaminen on pääosin saatu tehdyksi. Muun muassa selvitysmies Heikki Koski on selvitystyönsä loppuraportissa (KM 1996:16) todennut, että kuntien palveluinfrastruktuuri on varsin valmiiksi rakennettu. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuskannassa on kuitenkin rakennusten iästä johtuvaa peruskorjaustarvetta. Viime vuosina on tilanne hieman muuttunut ja erityisesti muuttoliike on aiheuttanut uudisrakennustarvetta muun muassa päivähoidossa ja avoterveydenhuollossa. Kunnat ja kuntayhtymät ovat esittäneet tarpeellisiksi katsomaan valtionosuuden tuella toteutettavia sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeita huomattavasti enemmän kuin on ollut mahdollista toteuttaa. Suunnitelmakaudelle 2001–2003 (1999–2002) kuntien hankke-esitysten kokonaiskustannukset ovat olleet keskimäärin 1 800 (1 600) miljoonaa markkaa vuodessa.

Vuosina 1990–1992 voimassa olleen perustamishankejärjestelmän aikana suunnitelmakausi oli viisivuotinen. Valtionosuusjärjestelmän muututtua vuoden 1993 alusta lukien suunnitelmakausi lyheni neljän vuoden pituiseksi. Samaan aikaan sattunut syvä lama vaikutti valtion talouteen ja investointien valtionosuuteen oikeuttavat arvioidut kokonaiskustannukset eli hankekiintiö pieneni huomattavasti. Vielä vuonna 1993 hankekiintiö oli 1 425 miljoonaa markkaa, mutta vuonna

994 enää 925 miljoonaa markkaa.

Vuosi	Pienet hankkeet	
	Kiintiö	Kuntien esitykset
1997	958 400 000	1 640 069 692
1998	684 900 000	1 665 332 000
1999	520 000 000	1 533 767 100
2000	476 100 000	1 862 461 400
2001	225 100 000	2 059 175 416

Hyväksyessään valtion talousarvion vuodelle 1999 eduskunta edellytti, että sosiaali- ja terveysministeriö kartoittaa sairaaloiden kunnan ja peruskorjaustarpeen. Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti sairaanhoitopiireille ja terveyskeskuksille asiaa koskevan kyselyn, johon vastasi 19 sairaanhoitopiiriä ja 23 suurta terveyskeskussairaala. Lisäksi lääninhallitukset toimittivat sairaaloiden peruskorjaustarvetta koskevia tietoja.

Selvityksen mukaan sairaanhoitopiirien ja terveyskeskussairaaloiden peruskorjaustarve oli ajanjaksolla 2000–2003 1,9 mrd. markkaa. Tämän lisäksi arvioitiin sairaalateknisen kone- ja laitekannan uudistamisen kustannuksiksi vuosina 1999–2000 noin 0,3 mrd. markkaa. Suunnitelmakauden 2000–2003 jälkeisen noin viiden – kuuden vuoden ajanjakson peruskorjauskustannukset ovat sairaanhoitopiirien arvioiden mukaan noin 1,8 mrd. markkaa.

Vajaakäyttöisten tai käytöstä kokonaan poistettujen sairaalatilojen osuudeksi ilmoitettiin keskimäärin noin 6,5 prosenttia koko volyyminä. Vajaakäytössä olevien rakennusten käyttöaste on lähes 80 prosenttia, joten käyttämättöminä olevien sairaalatilojen määrä on koko sairaalakanta huomioon ottaen vähäinen.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti keväällä 2001 lääninhallituksiin suunnatulla kyselyllä valtionosuuden merkitystä perustamishankkeiden toteuttamiselle. Tarkoituksena oli saada selville muun muassa se, onko hankkeita jäänyt toteutumatta tai onko omistajatahossa tapahtunut sellaisia muutoksia, että hanke on voitu toteuttaa esimerkiksi Raha-automaattiyhdistyksen tuella silloin, kun hankkeelle ei ole voitu myöntää valtionosuutta. Selvityksen mukaan sairaanhoitopiiri-

rit ja suuret kaupungit ovat kyenneet rahoittamaan suuren osan laitehankinnoistaan ja kiireellisimmistä rakennusten korjauksista ilman valtionosuutta. Kuitenkin suurimpia rakennushankkeita ja pienempien kuntien ja kuntayhtymien hankkeita on jouduttu siirtämään vuodesta toiseen, koska kunnat eivät ole kyenneet toteuttamaan hanketta ilman valtion tukea.

Erityisesti kasvukunnat kuten Oulu, Helsinki ja Espoo ovat toteuttaneet päiväkotihankkeita sekä kokonaan omalla rahoituksella että valtionosuuden avulla. Näissä kunnissa päiväkotirakentamista on runsaasti. Päivähoitovelvoitteen täyttämiseksi ovat monet muutkin kunnat eri puolilla Suomea rakentaneet päiväkotiteja omalla rahoituksella. Myös home- ja kosteusvaurioista johtuvat kiireellisiä toimenpiteitä vaativat korjaukset kunnat ja kuntayhtymät ovat pyrkineet tekemään nopeasti ja omalla rahoituksella. Silloin kun kosteusongelma on aiheuttanut rakennukselle isoja ja kalliita muutos- ja korjaustarpeita, ovat kunnat kuitenkin yleensä esittäneet hankkeen vahvistamista valtionosuuteen oikeuttavaksi.

Koska kattavaa selvitystä hankkeiden toteuttamisesta valtion, kunnan tai yksityisellä rahoituksella ei ole tehty, ei kokonaiskuvaa tilanteesta ole. Lääninhallituksille tulee vain harvoin tieto siitä, miten hanke on kunnassa toteutettu, jos valtionosuutta ei ole hankkeelle myönnetty. Käytettävissä olevan tiedon perusteella voidaan kuitenkin todeta, että osa hankkeista on jäänyt kokonaan toteutumatta.

Kunnat saavat tukea sosiaali- ja terveydenhuollon rakentamishankkeiden toteuttamiseen pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän kautta. Aiemmin kunnat ovat saaneet tukea myös työllisyysvaroista, mutta osuus ei ole ollut koskaan merkittävä ja on viime vuosina entisestään vähentynyt.

Raha-automaattiyhdistys myöntää investointiavustuksia järjestöille. Kunnat eivät voi olla avustusten saajina, mutta kunta on ollut joissakin tapauksissa vähemmistöosakkaana sellaisessa yhdistyksessä, joka on saanut avustusta esimerkiksi vanhusten palvelutalon rakentamiseen. 1990-luvulla pääpaino Raha-automaattiyhdistyksen avustuksissa on ollut vanhustenhuollossa ja erityisesti vanhusten

palvelutalojen rakentamisessa. Vuonna 1998 vanhustenhuoltoon käytettiin yli puolet investointiavustuksiin myönnettyistä avustuksista. Vanhusten palvelutaloja alkaa jo olla lähes tarvetta vastaavasti, joten avustusten määrä on vähentynyt viime vuosina. Vuonna 2000 vanhustenhuoltoon myönnettiin noin 179 miljoonan markan ja vuonna 2001 180 miljoonan markan investointiavustukset. Kaikkiaan vuonna 2000 on myönnetty investointiavustuksia yli 391 miljoonaa markkaa ja vuonna 2001 450 miljoonaa markkaa. Viime vuosina ovat lisääntyneet avustukset mielenterveys-, päihde- ja vammaishuollon alueelle. Raha-automaattiyhdistyksen avustusprosentti palvelu- ja yhteistiloihin on 70 % ja asuntoihin 30 %.

Keväällä 2001 toteutetun lääninhallitukseen suunnatun kyselyn perusteella voidaan todeta, että lääninhallituksissa ei ole tarkkaa tietoa siitä, onko kunnan alun perin valtionosuuden turvin toteutettavaksi aikoman hankkeen omistussuhteita muutettu siten, että hanke on voitu rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Tiedossa on vain muutamia hankkeita, joissa suunnitelmaa on muutettu ja esimerkiksi vanhustenhuollon yhdistys on ottanut hankkeen toteuttaakseen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Uudistuksen tavoitteena on muuttaa valtionosuusjärjestelmän kautta tapahtuvan kuntien ohjaustoiminnan painopistettä. Tarkoituksena on, että käytettävissä olevista voimavaroista merkittävä osa suunnattaisiin rakentamisen tukemisen sijaan toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien hankkeiden toteuttamiseen. Kehittämistoiminnan vahvistaminen on nykyaikaisen informaatio-ohjauksen merkittävä muoto ja toivottava kehityssuunta. Kuntien ja kuntayhtymien rakentamista on tarkoitus tukea silloin, kun kunnan taloudellinen tilanne on niin heikko, että hankkeen toteuttaminen muutoin muodostuisi kunnalle erityisen raskaaksi. Lisäksi hankkeen tulisi olla välttämätön sosiaali- ja terveyspalvelu-

jen turvaamiseksi tai toiminnallisen kehittämishankkeen toteuttamiseksi. Esimerkiksi väestön muuttoliikkeestä johtuen kunnan taloudellinen tilanne saattaa heikentyä, mutta kuntaan jäljelle jäävien vanhusten palveluiden turvaamiseksi on vanhusten palvelutalon rakentaminen välttämätöntä.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Kehittämishankkeet

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisten toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien kehittämishankkeiden valtionavustuksesta. Valtionavustusta tämän lain mukaisesti kehittämishankkeisiin voisi saada kunta tai kuntayhtymä. Hankkeen toteuttajaosapuolina voisi kuitenkin olla myös muita kuin kunnallisia organisaatioita. Ratkaisevaa on, että hanke edistäisi kuntien järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistä. Kehittämishankkeen hyväksymiselle valtionosuuteen oikeuttavaksi voi olla eduksi seutukunnallinen laajuus tai useiden kuntien yhteistyö. Olisi myönteistä, että kunnat ja kuntayhtymät yhteistyössä kehittäisivät esimerkiksi seutukunnan tai maakunnan alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoimintoja. Mutta kehittämishanke voisi olla myös yhden kunnan hanke, jos se olisi hyödynnettävissä laajemmin tai jos se olisi kunnan väestöpohja huomioon ottaen merkittävä.

Kehittämishankkeiden painopisteet tulisi valita sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman mukaisiksi. Myös sosiaali- ja terveysministeriön strategiset tavoitteet tulisi ottaa huomioon hankkeita suunniteltaessa. Tarkoitus olisi tukea sellaisia hankkeita, joilla olisi laajempaa valtakunnallista merkitystä. Hankkeilla tulisi kuitenkin aina olla kiinteä yhteys kunnallisen palvelujärjestelmän kehittämiseen.

Tavoitteena olisi erityisesti kiinnittää huomiota sellaisten kuntien tarpeisiin, joilla ei ole riittävästi henkilöstö- ja muita voimavaroja tai osaamista toimintojen uudistamis- tai kehittämishankkeisiin. Yleensä pienillä kun-

nilla on tässä suhteessa ongelmia, kun henkilökuntaa ja voimavaroja on vähän. Kuntien yhteistyöllä saataisiin aikaan hankkeita, joihin kunnilla ei yksin olisi mahdollisuuksia.

Uuden järjestelmän piirissä olevien hankkeiden tulisi olla sellaisia vaikuttavuudeltaan tai hyödynnettävyydeltään merkittäviä toiminnan kehittämishankkeita, joilla aikaansaataisiin todellinen muutos esimerkiksi henkilöstön osaamisessa, palvelujen järjestämistavoissa, toimintatavoissa ja -käytännöissä, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tai sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välisessä työnjaossa, palvelu- ja hoitoketuissa tai erityisosaamisverkostojen optimallisessa hyödyntämisessä alueellisesti. Tarkoitus olisi saada aikaan pysyviä muutoksia. Uudistuksen tavoitteena ei kuitenkaan olisi uuden järjestelmän kautta paikata puutteita ja laiminlyöntejä siinä kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvassa lakisääteisessä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa, johon kunnan on sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaan joka tapauksessa osoitettava voimavaroja ja jota osaltaan tuetaan käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmän kautta.

Tarkoituksena olisi, että lääninhallitus toimisi valtionapuviranomaisena ja näin ollen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto hallinnoisi kehittämishankkeita, joihin tarkoitettu määräraha jaettaisiin lääninhallituksille. Osa määrärahasta voitaisiin kuitenkin jättää sosiaali- ja terveysministeriöstä kohdennettavaksi johonkin valtakunnallisesti merkittävään hankkeeseen esimerkiksi tietojärjestelmien yhtenäistämiseksi.

Tarkoituksena olisi, että ehdotettava kehittämishankkeiden tukijärjestelmä ei välittömästi muuttaisi nykyisiä eri kehittämishankkeisiin tarkoitettuja järjestelmiä. Kehittämishankejärjestelmästä saatavien kokemusten myötä olisi kuitenkin syytä harkita sosiaali- ja terveydenhuollon eri kehittämishankkeisiin tarkoitettujen järjestelmien lukumäärän karsimista ja pienempien hankemäärärahojen yhdistämistä nyt esitettävään kehittämishankemäärärahaan.

Ehdotettavan kehittämishankejärjestelmän ja muiden jo käytössä olevien kehittämishankkeiden tukemiseen tarkoitettujen järjes-

telmien väliseen suhteeseen on toisaalta syytä kiinnittää erityistä huomiota. Tarkoituksena on varmistua erityisesti siitä, ettei eri tukijärjestelmien päällekkäisyys johda tuen epätarkoituksenmukaiseen käyttöön tai ongelmiin yksittäisen kehittämishankkeen rahoituksen näkökulmasta. Tilannetta on tässä suhteessa arvioitava järjestelmäkohtaisesti. Lakiin on tarkoituksena sisällyttää rajaus, jonka mukaan kehittämishankkeeseen ei voitaisi myöntää valtionavustusta siinä tapauksessa, että kunta tai kuntayhtymä saa hankkeeseen joko kansallista tai kansainvälistä julkista tukea muun lain perusteella. Kehittämishankkeeseen ei olisi syytä myöntää valtionavustusta myöskään siinä tapauksessa, että kyseiseen hankkeeseen saataisiin määrältään huomattavaa erityisavustusta muun kuin lain perusteella. Jos hanketta tuettaisiin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman toteutumisen edistämiseen valtion talousarviossa varatulla määrärahalta, ei hankkeeseen olisi perusteltua myöntää enää määrärahaa kehittämishankkeiden järjestelmän kautta.

Kaikissa tilanteissa eri tukijärjestelmien kautta kehittämistoimintaan ohjautuvat määrärahat eivät kuitenkaan välttämättä olisi toisiaan poissulkevia. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskustoimintaan myönnettävä valtionavustus ei kohdistu mihinkään yksittäiseen hankkeeseen. Estettä ei olisi näin ollen sille, että sosiaalialan osaamiskeskus voisi osittain vastata sellaisen kehittämishankkeen toteutuksesta, johon kunta tai kuntayhtymä saisi kehittämishankerahaa.

Kuntien yhdistymistä tukevat hankkeet

Kuntajakolakia on muutettu vuoden 2002 alusta (1447/2001). Lakiin sisältyy säännös (40 §) kokeiluluonteisesta määräaikaaisesti voimassa olevasta investointi- ja kehittämishankkeiden tuesta. Yhdistyvät kunnat voivat saada tukea muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen. Tukijärjestelmää koskevaa pykälää sovelletaan kuntajaon muutoksiin, jotka tulevat voimaan vuoden 2003, 2004 tai 2005 alusta. Tuen maksamisesta sisäasiainministeriö tekee päätöksen

samalla, kun päätetään kuntajaon muutoksesta.

Jos kunnat pyytävät investointi- ja kehittämishankkeiden tukea sellaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeeseen, johon myönnetään valtionosuutta tai -avustusta muun lain nojalla, sisäasiainministeriön tulee ennen tuen myöntämistä kuulla viranomaista (eli tässä tapauksessa sosiaali- ja terveysministeriötä), joka myöntää valtionosuuden tai -avustuksen.

3.2.2. Perustamishankkeet

Erillinen perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä on peräisin ajalta, jolloin pääomamarkkinat olivat kehittymättömät ja jolloin valtiovalta halusi nykyistä enemmän ohjata kuntien palvelurakennetta. Pitkäaikaisen lainojen saaminen edullisilla ehdoilla on nykyisin helpompaa, jolloin investointikustannukset on mahdollista jakaa tasaisesti pitkälle aikavälille. Erillinen perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä on myös johtanut siihen, että investointirahat ovat kunnille halvempaa rahaa kuin käyttökustannuksiin ohjatut rahat, mistä on aiheutunut laitospainotteisempi palvelurakenne. Tämän vuoksi erillisestä perustamishankkeiden rahoituksesta ollaan pääsääntöisesti luopumassa.

Kuntien taloudellinen eriarvoistuminen on huolestuttavaa muun muassa perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Suomessa asuvilla on sosiaali- ja terveyspalveluihin yhdenvertaiset oikeudet asuinpaikasta riippumatta. Tämän vuoksi on huolehdittava siitä, että erityisesti lähipalvelujen tuottamisessa tarvittavat toimitilat ovat kohtuulliset myös taloudellisesti taantuvilla alueilla. Tämä puoltaa investointitukien säilyttämistä nykyistä huomattavasti rajoitetumpana.

Nykyisiä perustamishankkeita vastaaville kuntien ja kuntayhtymien hankkeille voitaisiin jatkossa myöntää valtionavustusta sillä edellytyksellä, että kunnalla tai kuntayhtymällä ei taloudellisesta tilanteestaan johtuen olisi muutoin mahdollista toteuttaa hanketta. Lisäksi hankkeen tulisi olla välttämätön kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi tai toiminnallisen ke-

hittämishankkeen toteuttamiseksi.

Verotulojen merkitys kuntien menojen kokonaisrahoituksessa on kasvanut, ja valtionosuusrahoituksen taso on vähentynyt. On tilanteita, joissa kunnan tulopohja on niin heikko, ettei kunnalla ole mahdollisuutta rahoittaa välttämättömiäkään investointeja muulla tavoin kuin valtiolta saadun suoran tuen avulla. Esimerkiksi kunnassa, jossa vanhusten osuus asukkaista on huomattava, saattaa olla paineita rakentaa vanhusten palvelutalo tai peruskorjata vanhainkoti, mutta kunnan tulonmuodostus on niin heikko, ettei kunta voi ajatella esimerkiksi velkarahoituksella rakentamista. Muutokset kunnassa voivat myös tapahtua hyvin nopeasti esimerkiksi silloin, jos jokin kunnassa toiminut yritys lopetetaan, jolloin kunnan saama yhteisöveron tuotto romahtaa ja työikäiset asukkaat muuttavat pois.

Nykyisiä perustamishankejärjestelmää koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että perustamishankkeiden jaosta suuriin ja pieniin hankkeisiin luovuttaisiin.

Rakentamisen tukemisessa tulisi erityisesti ottaa huomioon myös mahdollisuus järjestää joidenkin palveluiden tuottaminen yhdessä useamman kunnan kanssa. Jos tällainen vapaaehtoinen yhteistyö edellyttäisi rakentamista, olisi hankkeen toteuttamiseen mahdollista saada valtionavustusta. Tällöinkin olisi mahdollista tukea vain heikossa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Se, että hankkeeseen osallistuisi muitakin kuntia, olisi valtionavustuksen myöntämistä puoltava seikka.

Perustamishankkeita koskeva suunnitelmakausi on nykyisin nelivuotinen. Suunnitelmakautta pidetään tällä hetkellä liian pitkänä, koska kuntien palvelurakenteessa saattaa tapahtua muutoksia hyvinkin nopeasti. Usein kunnalla tai kuntayhtymällä ei olisi mahdollista odottaa hankkeen toteuttamista pitkään. Kunnilla suunnitelmat tehdään kolmen vuoden suunnitelmina. Kokemuksen mukaan pitkän suunnitelmakauden aikana kustannukset nousevat, mistä aiheutuu kunnille ongelmia hankkeen toteuttamista ajatellen. Uusia kehittämishankkeita koskeväksi suunnitelmakaudeksi ehdotetaan kahta vuotta. Myös vuonna 2004 ja sen jälkeen vahvistettavien perustamishankkeiden suunnitelmakausi on perusteltua säätää samanpituiseksi, koska

valtionavustukset sekä uusiin perustamishankkeisiin että kehittämishankkeisiin budjetoidaan samalle momentille. Valtionavustuksen taso näihin hankkeisiin määriteltäisiin erikseen kehittämis- ja perustamishankkeisiin voimavara-asetuksessa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että suunnitelmakausi olisi kaksi vuotta.

Perustamishankkeeseen saatuun valtionosuuteen liittyvä omaisuuden käytön ja luovutuksen rajoituksia koskeva 30 vuoden määräaika on eräissä tapauksissa muodostunut vaikeasti sovellettavaksi. Tapauksissa on ollut kyse esimerkiksi siitä, että jokin sosiaali- ja terveystalokäytössä pitkään ollut tila on rakennemuutosten johdosta jäänyt vajaa-käyttöön tai tyhjilleen. Tällaisissa tilanteissa on voitu suunnitella omaisuuden käyttötarkoituksen muutosta tai realisointia myymällä se esimerkiksi yksityiskäyttöön. Muutos on voinut kuitenkin hidastua tai estyä valtionosuuden palautusvelvollisuuden takia.

Valtionosuuden tai valtionavustuksen myöntämiseen liittyvät rajoitukset ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Edellä esitetty sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankejärjestelmän olennainen rajaaminen vähentää kuitenkin tarvetta pitkiin rajoitusaikoihin. Kunnissa ja kuntayhtymissä taloudelliset ja toiminnalliset olosuhteet muuttuvat nykyisin nopeasti ja kunnille saattaa aiheutua tarpeettomia kustannuksia esimerkiksi silloin, kun toimitila jää tyhjilleen. Näin ollen perustamishankkeeseen saatuun valtionavustukseen liittyvä 30 vuoden rajoitusaika ehdotetaan lyhennettäväksi 15 vuoteen.

Valtionavustuksen käsite

Perustamishankkeisiin nykyisin myönnettävää valtion tukea on käsitteellisesti pidetty valtionosuutena. Tämä on johtunut siitä, että tukea on periaatteessa voitu myöntää kaikille kunnille tai kuntayhtymille siitä riippumatta, mikä niiden taloudellinen asema on ollut. Perustamishankkeiden priorisointi lääninhallitusten päätöksenteossa on perustunut hankkeiden sisältöön. Valtiovarainministeriö on suositellut, että valtion rahoitustukien yhteydessä olisi selkeyden ja ymmärrettävyyden vuoksi perusteltua pyrkiä sellaiseen käsitteis-

töön, jossa valtionosuudella tarkoitetaan käyttökustannuksiin annettavaa lakisääteistä tukea, jossa tuen myöntäminen ja määrä eivät ole miltään osin harkinnanvaraisia. Valtionosuus liittyisi tällöin aina valtion rahoituksen osoittamiseen yleisesti kunnille ja kuntayhtymille kuuluvien lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseen. Valtionosuudella ei tällöin olisi erityisiä ohjaustavoitteita.

Valtionavustuksena käsitettäisiin kaikki sellaiset rahoitustuet, joiden myöntämisen perusteisiin tai määrään sisältyy ainakin jossain määrin harkintaa ja joiden myöntämiseen sisältyy tällöin valtion taholta tapahtuvaa ohjausta. Tämän mukaisesti tässä lakiehdotuksessa olisi perusteltua siirtyä sellaiseen käsitteistöön, jossa perustamishankkeisiin myönnettävää valtion rahoitustukea nimitettäisiin valtionavustukseksi. Tällainen käsitteistö ei estäisi säätämistä kustannusten jaosta halutulla tavalla tai myöntämistä perustamishankkeiden valtionavustusta laskennallisilla perusteilla.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudellisia vaikutuksia esityksellä ei ole. Valtio kohdentaa määrärahoja perustamishankkeisiin valtioneuvoston vuosittain päättämien kehysten puitteissa. Vuonna 2001 tehdyn kehyspäätöksen (8.3.2001, määrärahaehykset vuosille 2002—2005) mukaan vuodesta 2003 alkaen hankkeiden valtionosuuteen käytettävissä oleva määräraha on 150 miljoonaa markkaa eli noin 25 230 000 euroa vuodessa. Uudistuksen jälkeen määräraha kohdennettaisiin sekä perustamishankkeisiin että kehittämishankkeisiin valtioneuvoston vuosittain päättämien kehysten puitteissa. Vuoden 2003 valtionosuudesta noin 17 miljoonaa euroa menee jo toteutettavaksi päätettyjen perustamishankkeiden valtionosuuksiin ja loput eli noin 8 miljoonaa euroa on varattu kehittämishankkeiden käynnistämiseen. Vuodesta 2004 alkaen merkittävä osa määrärahasta käytetään kehittämishankkeiden tukemiseen. Osa perustamishankkeiden valtionavustuksesta varataan aiempina vuosina aloitettujen hankkeiden valtionosu-

den suorittamiseen.

Kaikilla kunnilla ja kuntayhtymillä on mahdollisuus saada valtionavustusta kehittämishankkeisiin. Perustamishankkeisiin tukea ohjataan taloudellisesti heikossa asemassa oleville. Kuntien ja kuntayhtymien vastuu rakentamisesta lisääntyisi nykyisestä, joten muutoksella olisi merkitystä kuntien ja kuntayhtymien talouteen. Toisaalta kunnat ja kuntayhtymät eivät aiemmin ole nyt esitetyllä tavalla saaneet tukea kehittämishankkeisiin ja siltä osin uudistus on kuntien ja kuntayhtymien talouden kannalta myönteinen. Kehittämishankkeita tukemalla kannustetaan kuntia yhteistyöhön ja näin ollen myös jakamaan kustannuksia.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uudistuksella ei ole organisaatiovaikutuksia.

Lääninhallitusten tehtävät tulevat lisääntymään ehdotetun kehittämishankkeiden valtionavustusjärjestelmän hyväksymisen jälkeen. Lisäksi kehittämishankkeiden käsittely ja hyväksyminen vaatii henkilöstöltä varsinkin aluksi uudenlaista osaamista. Kehittämishankkeiden hallinnointiin liittyvät tehtävät lisääntyvät asteittain sitä mukaa kuin hankkeiden lukumääräkin lisääntyy. Lääninhallitusten henkilöstöä tuetaan muun muassa kouluksella selviytymään uusista tehtävistä.

5. Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22 päivänä marraskuuta 1999 työryhmän valmistelemaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 luvun mukaisten perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Työryhmän tuli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus lainsäädännön muuttamisesta.

Työryhmässä olivat jäseninä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Itä-Suomen lääninhallituksen, Suomen Kuntaliiton, Luodon kunnan ja Härkätien kansanterveystyön kuntayhtymän edustajat. Valmistelun aikana työryhmä kuuli asiantuntijoina

opetusministeriön, Stakesin, Liperin kunnan, Savonlinnan perusterveydenhuollon kuntayhtymän, Keski-Suomen sairaanhoitopiirin, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry:n, Toimihenkilöjärjestö STTK:n, Kunta-alan ammattiliitto ry:n, Raha-automaattiyhdistyksen, Kuntarahoituksen, TEKESin ja Päijät-Hämeen maakuntaliiton edustajaa.

Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi valmistui joulukuussa 2001. Se lähetettiin lausunnoille eri ministeriöihin, lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoille, Stakesiin, Suomen Kuntaliittoon, eräisiin työmarkkinajärjestöihin, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry:een, Raha-automaattiyhdistykseen, Valtion Asuntorahastoon, TEKESiin ja Kuntarahoitukseen. Lisäksi lausunto pyydettiin eri puolella Suomea olevista kunnista, kaupungeista, kansanterveystyön kuntayhtymistä, sairaanhoitopiireistä, erityishuoltopiireistä, Sosiaalialan osaamiskeskuksista, Maakuntien liitoista sekä TE-keskuksista.

Asia on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

6. Muita esitykseen vaikuttavia tekijöitä

6.1. Opetusministeriön linjaukset

Opetusministeriön perustamishankejärjestelmän uudistamista on valmisteltu ministeri-

ön asettamassa työryhmässä kaksivaiheisesti. Työryhmä on toisessa väliraportissaan 29.12.2000 ehdottanut, että perusopetuksessa säilytetään erillinen perustamishankkeiden valtionrahoitusjärjestelmä. Työryhmä perustelee ehdotustaan koulutuksellisen tasarvoisuuden turvaamisella. Perustamishankkeiden valtionrahoitusjärjestelmää tulisi myös kehittää siten, että se ottaisi nykyistä paremmin huomioon taloudelliselta asemaltaan ja kooltaan erilaisten kuntien mahdollisuudet rahoittaa perusopetuksen edellyttämiä investointeja.

Opetusministeriön työryhmä ehdottaa, että lain mukaan kaikilla kunnilla olisi jatkossakin mahdollisuus saada valtionosuutta perusopetuksen perustamishankkeisiin. Valtionosuusprosenttia kuitenkin alennettaisiin hyvässä taloudellisessa asemassa olevien kuntien osalta eli niiden kuntien osalta, joiden tassattu asukasta kohti laskettu verotulo ylittää selvästi tasausrajan. Alin valtionosuusprosentti olisi 5 % ja ylin 50 %. Valtionosuusprosentin säilyttämisellä 50 prosentissa työryhmä haluaa korostaa valtion osavastuuta perusopetusoppilaiden yhtäläisistä koulutusmahdollisuuksista kunnan taloudellisesta asemasta riippumatta. Oppivelvollisuuden perustuvassa perusopetuksessa usein vielä varsin pienten oppilaiden koulumatkat eivät saa perustamishankkeiden rahoitusjärjestelmään liittyvistä syistä muodostua liian pitkiksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku

Yleisiä säännöksiä

2 a §. Suhde valtionavustuslakiin. Uusi valtionavustuslaki (688/2001) tuli voimaan 1.9.2001. Laissa säädetään niistä perusteista

ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtionavustuksia. Valtionavustuslain 3 §:n 2 momentin mukaan lakia ei sovelleta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa säädettyyn valtionosuuteen tai -avustukseen. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa tämän momentin kohdalla todetaan, ettei valtionavustuslakia sovelleta täydentävänä normistona

valtionosuuksista annetussa lainsäädännössä tarkoitettuihin valtionosuuksiin ja avustuksiin. Näin siitä syystä, että valtionosuuksista annettu lainsäädäntö muodostaa kokonaisuuden, jossa on tarkoitus kattavasti säännellä järjestelmän piiriin kuuluvat valtionosuudet ja niitä täydentävät avustukset. Valtionavustuslain säännösten soveltaminen näihin avustuksiin edellyttää, että asianomaista valtionosuusjärjestelmää koskevassa laissa otetaan viittaussäännöksellä sovellettavaksi valtionavustuslain säännökset. Tässä pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että valtionavustuslakia sovelletaan kehittämishankkeiden valtionavustuksiin siten kuin myöhemmin säädetään.

2 luku

Suunnittelu

6 §. Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista. Pykälässä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista annettavasta päätöksestä. Valtioneuvosto päättää sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista kalenterivuositain valtion talousarvion antamisen yhteydessä. Pykälän 1 momentissa säädetään voimavarapäätöksen sisällöstä. Uuden perustuslain voimaan tultua valtioneuvosto ei ole enää antanut päätöstä vaan asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista (voimavara-asetuksen). Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain käsitteet vastaisivat nykyistä käytäntöä. Samalla ehdotetaan voimavara-asetuksen sisältöön eräitä kehittämishankkeiden valtionavustusjärjestelmää johtuvia muutoksia.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että perustamishankkeita koskeva suunnitelmakausi muutettaisiin neljästä vuodesta kahteen vuoteen. Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimavara-asetuksessa määriteltäisiin kaksivuotiskautta koskien erikseen kehittämishankkeisiin ja erikseen perustamishankkeisiin vuosittain käytettävissä olevan valtionavustuksen taso. Pääasiassa valtionavustus suunnattaisiin kehittämishankkeisiin, ja on mahdollista, että jonain vuonna rakentamishankkeita ei tuettaisi lainkaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa on sään-

nös, jonka mukaan voimavarapäätös sisältää perustamishankkeen vähimmäiskustannusten enimmäismäärän sekä kokonaiskustannuksiltaan suurten perustamishankkeiden ja muiden perustamishankkeiden markkamääräisen rajan ja arvion perustamishankkeisiin suoritettavasta valtionosuudesta. Jäljempänä tässä esityksessä ehdotetaan, että hankkeita ei enää jaoteltaisi suuriin hankkeisiin ja pieniin hankkeisiin vaan olisi vain perustamishankkeita ja kehittämishankkeita. 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi tätä muutosta. Tarkoitus on, ettei kehittämishankkeiden kustannuksille määritellä valtion taholta ylä- eikä alarajaa. Hankkeen merkittävyys ja laajuus ovat keskeiset perusteet. Koska perustamishankkeisiin on käytettävissä huomattavasti vähemmän valtionapua ja vain heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien ja kuntayhtymien rakentamishankkeita tuetaan, ei ole tarkoituksenmukaista tukea kustannuksiltaan suuria hankkeita. Toisaalta ei ole myöskään perusteltua tukea hyvin pieniä rakennushankkeita. Tästä syytä perustamishankkeiden kustannuksille on tarpeellista edelleen määritellä vähimmäis- ja enimmäisrajat. Nämä rajat määriteltäisiin voimavara-asetuksessa kuten nykyisinkin perustamishankkeiden kustannusten osalta tehdään.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 kohta. Tarkoitus on, että tuettavien kehittämishankkeiden valintaa ohjattaisiin valtakunnallisesti siten, että ne kohdentuisivat samantyyppisiin toimintoihin samana ajanjaksona koko maassa. Valtioneuvosto määrittelisi vuosittain kehittämishankkeiden painopisteet seuraavan vuoden kehittämishankkeille. Tässä otettaisiin huomioon muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmaan sisältyvät painopisteet. Voimavara-asetus annetaan kalenterivuositain valtion talousarvion antamisen yhteydessä, joten tämä olisi tarkoituksenmukainen ajankohta määritellä kehittämishankkeiden painopisteet seuraavalle vuodelle. Tästä ehdotetaan säädettäväksi 6 kohdassa.

2 momentin muutos koskisi vain voimavarapäätös -sanana muuttamista vastaamaan nykyistä käytäntöä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin valtioneuvostol-

le mahdollisuus jättää osa kehittämishankkeisiin käytettävissä olevasta valtionavustuksen määrästä jakamatta lääninhallituksille. Tarkoitus olisi tarvittaessa suunnata osa hanke-rahasta jonkin valtakunnallisesti tärkeän hankkeen, esimerkiksi teknologiahankkeen toteuttamiseen valtakunnan tason ohjauksessa. Valtioneuvosto päättäisi määrärahan suuruuden vuosittain ja se määriteltäisiin voimavara-asetuksessa. Tämän määrärahan hallinnoinnista vastaisi sosiaali- ja terveysministeriö.

7 §. *Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavara-asetuksen valmistelu.* Pykälässä säädetään muun muassa voimavarapäätöksen valmistelusta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vain siltä osin kuin siinä mainitaan voimavarapäätös, joka korvattaisiin voimavara-asetus -sanalla.

8 §. *Voimavarojen alueellinen jakaminen.* Pykälässä säädetään voimavarapäätöksessä hyväksytyjen perustamishankkeiden kustannusten enimmäismäärän jakamisesta lääninhallituksille ja sieltä edelleen alueen kunnille ja kuntayhtymille. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kehittämishankkeisiin ja perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen jakamisesta lääninhallituksiin. Osa kehittämishankkeisiin käytettävissä olevasta valtionosuudesta voitaisiin 6 §:n 3 momentin mukaan jättää sosiaali- ja terveysministeriön käytettäväksi. Jos tällainen päätös sisältyy voimavara-asetukseen, siltä osin valtionavustusta ei tietenkään voitaisi jakaa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtionavustuksen jakamisesta lääninhallituksista edelleen kunnille ja kuntayhtymille. Myös 3 momenttia ehdotetaan vastaavasti tarkennettavaksi. Lisäksi pykälään ehdotetaan muutettavaksi voimavarapäätös -sanana tilalle voimavara-asetus.

3 a luku

Kehittämishankkeiden valtionavustus

19 a §. *Kehittämishanke.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, millainen on tässä laissa tarkoitettu kehittämishanke ja millaisissa tapauksissa avustusta ei voisi saada. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa, joka liittyy kulloiseenkin

hallitusohjelmaan, määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset kehittämistavoitteet. Näiden tavoitteiden toteuttamista edistäviä hankkeita on tarkoitus tukea tämän lain perusteella. Kehittämishankkeen tulisi tukea väestön terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Kehittämishanke voisi olla esimerkiksi rakenteellista muutosta tukeva hanke, uusia palvelujen tuottamis- ja toteuttamistapoja kehittävä hanke, osaamisen parantamisen tai työmenetelmien uudistamishanke, laadunhallintahanke tai hoito-ohjelmien ja -menetelmien kehittämishanke. Tämän lain perusteella tuettavia kehittämishankkeita eivät olisi valtion talousarvion muilta momenteilta tukea saavat hankkeet, kuten tutkimushankkeet ja terveyden edistämisen määrärahoja saavat hankkeet. Hankkeelle olisi eduksi myös yhteys seudulliseen tai maakunnalliseen taikka paikalliseen hyvinvointistrategiaan.

Hanke voisi edistää kuntien yhteistyötä, mutta myös kuntien sisäistä yhteistyötä eri toimialoilla. Hankkeita voitaisiin toteuttaa seutukunnan, maakunnan, sairaanhoitopiirin tai erityishuoltopiirin alueella. Kehittämishankejärjestelmän avulla voitaisiin tukea kunkin alueen verkostoituvaa toimintatapaa. Hankkeen hyväksymistä edesauttaisi se, että hankkeessa olisi mukana kuntia laajemmin. Jotta yhden kunnan hanketta voitaisiin pitää merkittävänä, olisi hankkeen tuloksia voitava hyödyntää maassa laajemmin tai hankkeen tulosten tulisi muutoin toimia esimerkkinä muille kunnille. Hankkeen merkittävyyttä arvioitaessa olisi syytä ottaa huomioon myös se väestöpohja, jota hankkeen toteuttaja edustaa.

Uudistuksen tavoitteena ei kuitenkaan olisi uuden järjestelmän kautta paikata puutteita ja laiminlyöntejä siinä kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvassa lakisääteisessä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa, johon kunnan on sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaan joka tapauksessa osoitettava voimavaroja ja jota osaltaan tuetaan käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmän kautta. Jos kehittämishanke koskee esimerkiksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon jonkin toiminnon uudelleenjärjestelyä kunnassa tai yhteistyössä useamman kunnan kanssa ja sii-

hen liittyy myös lakisääteisiä tehtäviä, kunta voisi saada tukea vain muutoksesta aiheutuviin kustannuksiin, mutta ei siihen osaan, joka on lakisääteistä toimintaa.

Kehittämishankkeen hyväksyttävänä kustannuksina voitaisiin pitää esimerkiksi projektissa työskentelevien palkkoja, joitakin atk-kustannuksia, matkakustannuksia, toimittajien vuokrasta aiheutuvia kustannuksia, asiantuntijapalkkioita tai henkilöstön koulutuksesta johtuvia kustannuksia. Tarkoitus on, että kehittämishankkeeseen voisi liittyä esimerkiksi laitehankintoja. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että nämä kustannukset muodostaisivat pienen osan hankkeen kokonaiskustannuksista.

Toisessa momentissa on säännös, jonka mukaan kunta tai kuntayhtymä ei voisi saada tukea tämän lain perusteella, jos se saisi joko kansallista tai kansainvälistä julkista tukea muun lain perusteella. Tarkoitus on, että kunnan tai kuntayhtymän tämän lain mukainen kehittämishanke voisi saada valtion tukea vain yhdestä rahoituslähteestä. Jos kunta tai kuntayhtymä saa valtiolta tukea hankkeeseen jonkin muun lain perusteella tai valtion talousarviosta määrärahaa sosiaali-terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta talousarviossa olevien perusteluiden mukaisesti, ei valtionavustusta voitaisi myöntää tämän lain nojalla.

Hankkeille ei ole pidetty tarpeellisenä määrittellä ylä- eikä alarajaa. Hankkeen merkittävyyden ja laajuuden ovat keskeiset perusteet hankkeen hyväksymiselle valtionavustukseen oikeuttavaksi hankkeeksi. Ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista tukea liian pieniä kehittämishankkeita, joten kehittämishankkeen kokonaiskustannusten tulisi olla vähintään 100 000 euroa.

19 b §. Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kehittämishankkeiden toteuttajista sekä valtionavustuksen saajista. Valtionavustusta voitaisiin myöntää joko kunnalle tai kuntayhtymälle. Hankkeen toteuttajana voisi olla yksikin kunta, mutta ensisijaisena pidettäisiin kuitenkin sitä, että hankkeeseen osallistuisi useampia kuntia. Jos kehittämishankkeen toteuttajina olisi useampia kuntia tai kuntayhtymiä, valtionavustus hankkeelle ohjattaisiin yhden kunnan tai kun-

tayhtymän kautta. Kunnat voisivat keskenään sopia valtionavustuksen jakamisesta kuntien kesken. Tällaista kuntien välistä sopimusta ei rajoitettaisi tällä lainsäädännöllä. Kunnat voisivat saada valtionavustusta taloudellisesta tilanteestaan riippumatta.

Hankkeet voisivat olla yhteishankkeita myös muiden tahojen kanssa eli hankkeeseen voisi osallistua myös yksityinen organisaatio tai henkilö, joka ei kuitenkaan voisi suoraan olla valtionavustuksen saajana. Hankkeen toteutumisesta olisi aina vastuussa kunta tai kuntayhtymä. Tämä hallinnoinnista vastaava kunta tai kuntayhtymä vastaisi myös hankkeen toteutumisen ja valtionavustuksen käytön seurannasta siinäkin tapauksessa, että avustusta jaettaisiin edelleen muille kunnille tai kuntayhtymille.

19 c §. Voimavarojen hyväksyminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista annetaan vuosittain asetus valtion talousarvioehdotuksen antamisen yhteydessä. Asetuksessa hyväksytään nykyisin muun muassa perustamishankkeiden kustannusten enimmäismäärä. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että voimavara-asetuksessa määriteltäisiin perustamishankkeisiin vuosittain käytettävissä olevan valtionavustuksen taso. On tarpeen, että myös kehittämishankkeiden osalta laissa olisi samansisältöinen säännös.

19 d §. Valtionavustuksen määrä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, kuinka suuren osuuden kunta tai kuntayhtymä voisi saada avustusta. Avustus voitaisiin maksaa vain kunnan tai kuntayhtymän tai jos toteuttajina on useita kuntia ja kuntayhtymiä, näiden rahoitusosuuteen, vaikka kunnalla tai kuntayhtymällä hakijana olisi velvollisuus ilmoittaa myös hankkeen kokonaisrahoitus ja muiden rahoittajien osuus kuten 19 e §:ssä säädetään.

Valtionavustus voisi olla enintään 50 prosenttia kuntien ja kuntayhtymien rahoitusosuudesta. Yksityisen tahon rahoitusosuus ei saisi vaikuttaa valtionavustuksen määrän harkintaan. Pykälässä ei ehdoteta säänneltäväksi tarkemmin avustusprosentin alarajaa. Käytännössä kehittämishankkeisiin liittyvä hallinnointi ja hankkeiden kokonaisrahoitus edellyttänee yleensä sitä, että valtionavustuksen suuruus olisi vähintään 25 % kuntien ja kuntayhtymien rahoitusosuudesta. Lääninhallituksen tulisi tällöin päätöksenteossa ottaa

huomioon hankkeen toteutukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet ja kunnan tai kuntayhtymän oma näkemys rahoituksesta. Valtakunnallisen soveltamiskäytännön riittävä yhdenmukaisuus voitaisiin tarvittaessa turvata lääninhallituksille annettavalla ohjeistuksella.

19 e §. Valtionavustuksen hakeminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi valtionavustuksen hakemisesta. Hakemus tulisi toimittaa kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä siihen lääninhallitukseen, jonka alueella kunta tai kuntayhtymä sijaitsee. Menettely vastaa tältä osin perustamishankkeista annettuja säännöksiä. Hakemuksen voisi tehdä vain kunta tai kuntayhtymä. Hakemus tulisi aina tehdä kirjallisena.

Toisessa momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, mitä hakemuksen tulisi vähintään sisältää. Koska kehittämishankkeen toteuttamiseen voisi osallistua useampia kuntia ja kuntayhtymiä sekä yksityisiä yhteisöjä, esimerkiksi paikallisia järjestöjä, tulisi hakemuksesta näkyä kaikki toteuttamiseen osallistuvat tahot. Tällöin valtionapuviranomaisella olisi mahdollisuus arvioida hankkeen kattavuutta. Jos hankkeen toteuttamiseen osallistuu useampia kuntia ja kuntayhtymiä, tulisi hakemuksesta käydä ilmi, mikä taho vastaa hallinnoinnista.

Hakemuksesta tulisi selvästi näkyä hankkeen kokonaisrahoitus, erikseen kuntien ja kuntayhtymien rahoitusosuus sekä myös kaikkien muiden osallistujien rahoitusosuudet. Vaikka vain kuntien osuuteen voisi saada valtionavustusta, olisi lääninhallitukselle tärkeää saada tieto kaikkien osallistujien rahallisesta panoksesta hankkeeseen. Näin olisi mahdollista arvioida muiden osallistujien sitoutumista hankkeeseen. Kokonaisrahoituksella olisi merkitystä arvioitaessa sitä, onko hanke todella toteuttamiskelpoinen. Rahoituksen ohella merkittävä tieto toteuttamiskelpoisuuden kannalta olisi hankkeen kokonaiskustannukset. Käytännössä kokonaiskustannukset todennäköisesti muodostuisivat kaikkien tahojen rahoitusosuuksista sekä valtionavustuksesta. Lisäksi hakemuksesta tulisi ilmetä hankkeen arvioitu toteuttamisaikataulu ja hakemukseen tulisi sisältyä suunnitelma siitä, miten arviointi tulitaisiin toteuttamaan.

Hakemusta koskevista teknisluonteisista

seikoista voidaan joutua säätämään aseuksella. Tämän vuoksi ehdotetaan tähän liittäväksi myös valtuutussäännös.

19 f §. Valtionavustuspäätös. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi valtionavustuspäätöksen sisällöstä. Lääninhallitusten tulisi tehdä avustuspäätös helmikuun loppuun mennessä kirjallisena. Aikataulu olisi tältäkin osin vastaava kuin perustamishankkeiden vahvistuksissa. Päätös pitäisi tehdä kaikista sinä vuonna käynnistettävistä kehittämishankkeista sekä kielteinen päätös niistä hankkeista, joita ei hyväksyttäisi valtionavustuksella tuettaviksi. Lisäksi tulisi tehdä ehdollinen päätös toimintavuotta seuraavan vuoden kehittämishankkeista.

Toisessa momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, mitä valtionavustuspäätöksestä tulisi käydä ilmi. Päätös tulisi osoittaa hakijakunnalle. Kehittämishankkeen tavoite ja sisältö tulisi näkyä päätöksessä sen mukaisena millaiseksi se on hakemusten käsittelyn aikana mahdollisesti muuttunut, joten valtionavustushakemuksen ja -päätöksen ei tältä osin tarvitsisi olla yhteneväiset. Päätöksestä tulisi myös näkyä hankkeen kokonaiskustannukset sekä eri rahoittajatahojen osuudet. Valtionavustus maksettaisiin kunnalliseen osuuteen, päätöksessä tulisi määritellä valtionavustuksen perusteeksi hyväksytyt kustannukset.

Kehittämishankkeen toteuttaminen voisi sijoittua useammalle vuodelle ja se tulisi päätöksestä ilmetä. Valtionavustuksen määrä voisi olla toteutusaikataulusta ja -kustannuksista riippuen joko asteittain kasvava tai asteittain pienenevä, mutta avustuksen kokonaismäärä saisi olla enintään 50 prosenttia kustannuksista.

Jos valtionavustuksen myöntämiselle ja maksamiselle tai käytön valvonnalle haluttaisiin asettaa erityisiä perusteita, tulisi näiden näkyä päätöksestä.

19 g §. Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi valtionavustuksen maksamisen ajankohdasta ja edellytyksistä sekä siitä, mitä tietoja valtionavustuksen saajan tulee antaa valtionavustuksen maksamista varten.

Pykälän 1 momentin mukaan valtionavustus maksettaisiin saajakunnalle tai -kunta-

yhtymälle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionavustus maksetaan tarvittaessa sopivissa erissä sen mukaan, miten valtionavustuksen hyväksyttävät kustannukset ajoittuvat. Lääninhallitus voi valtionapuviranomaisena päättää, että valtionavustus tai jokin erä siitä maksetaan vasta sen jälkeen, kun käytöstä on esitetty hyväksyttävä selvitys. Valtionavustus maksetaan tällöin kustannusten ajoittumiseen nähden jälkikäteisesti. Valtionapuviranomaisen on tällaisessa tapauksessa tarkastettava ja hyväksyttävä avustuksen käyttöä koskeva selvitys ennen valtionavustuksen tai sen jonkin taikka joidenkin erien maksamista. Jälkikäteistä maksamista koskeva ehto on sisällytettävä valtionavustuspäätökseen. Pääsääntöisesti valtionavustus maksetaan kustannusten ajoittumisen perusteella, mutta joissakin erityistapauksissa saattaa olla syytä päättää erilaisesta käytännöstä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtionavustuksen jakamisesta ja maksatusaikataulusta. Jos hankkeen toteuttaminen kestäisi useampia vuosia, hankkeeseen tuleva valtionavustus voitaisiin jakaa avustuksen vuotuisen osuuden ja keston mukaan. Maksatusaikataulusta ja ainakin maksatuksen perusteista tulisi aina päättää valtionavustuspäätöksessä. Jos valtionapuviranomainen päättää maksaa valtionavustuksen ennakkona, tulee se perustella päätöksessä.

19 h §. *Valtionavustusselvitys.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi valtionavustusselvityksen tekijästä, sisällöstä ja määräajasta. Valtion on voitava jälkikäteen todeta, että hanke on toteutettu sen mukaan kuin kunta tai kuntayhtymä on valtionavustusta hakiesaan ilmoittanut. Kehittämishanketta hallinnoineen kunnan tai kuntayhtymän on toimitettava lääninhallitukselle selvitys hankkeesta, sen etenemisestä ja toteuttamisesta sekä kustannuksista. Selvitys tulee antaa kuuden kuukauden kuluessa hankkeen päättymisestä.

19 i §. *Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen.* Tässä pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, miltä osin valtionavustuslakia sovelletaan. Kehittämishankkeisiin sovelletaan valtionavustuslain säännöksiä avustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta, valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä, tarkastusoikeudesta ja tarkastuksen suorittami-

sesta, virka-avusta, maksatuksen keskeytyksestä, valtionavustuksen palauttamisesta ja takaisinperinnästä, korosta ja viivästyskorosta, palautettavan määrän kohtuullistamisesta, takaisinperinnän määräajasta sekä kuittauksesta.

19 j §. *Kehittämishankkeiden valtionavustusta koskeva muutoksenhaku.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kehittämishankkeiden valtionavustusta koskevasta muutoksenhausta. Tämän lain mukaiseen kehittämishankkeita koskevaan valtionapuviranomaisen päätökseen, jolla valtionavustus myönnetään tai evätään taikka joka koskee valtionavustusselvitystä ei saa hakea muutosta valittamalla. Tyytymätön asianosainen saa hakea oikaisua. Muutoksenhaku on säännelty vastaavasti valtionavustuslaissa.

4 luku

Perustamishankkeiden valtionosuus

20 §. *Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja.* Pykälässä säädetään perustamishankkeiden valtionosuuden saajasta, joka voi olla kunta tai kuntayhtymä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä määritellään edellytykset valtionavustuksen saamiseksi. Ehdoton edellytys on, että kunnan tai kuntayhtymän taloudellinen asema on niin heikko, että hanketta ei ilman valtion osallistumista olisi käytännössä mahdollista toteuttaa. Kunnan tai kuntayhtymän taloudellinen tilanne voidaan määrittellä sen talouden tunnuslukujen perusteella. Näitä talouden tunnuslukuja on useita ja ne vaikuttavat kunnan tilanteeseen yhdessä. Alhaisen verotulon kunta ei aina välttämättä ole sellaisessa ahdingossa, etteikö se voisi rahoittaa investointiaan ilman valtion tukeakin. Toisaalta kohtuullisen korkeankin verotulon kunta voi, ottaen huomioon taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat tekijät kokonaisuudessaan, tarvita avustusta. Kunnan taloudellisen ahdingon on oltava pitempiaikaista. Lisäksi hankkeen toteuttamisella tulee olla merkitystä kunnan tai kuntayhtymän palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Pienissäkin kunnissa asukkaiden vähäisestä määrästä, palvelujen tarpeen kasvusta tai hajallaan asumisesta huolimatta tulee voida turvata lähipalvelut.

Tarkoitus on siis tukea rakentamista vain taloudellisesti heikossa asemassa olevissa kunnissa ja kuntayhtymissä, jotka todennäköisesti tulevat olemaan samoja kuntia, joilla on mahdollisuus hakea ja saada kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 13 §:n mukaista harkinnanvaraista valtionavustusta. Harkinnanvaraista valtionavustusta voi saada kunta, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa.

Tällä hetkellä pidetään vähävaraisten kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisten rakentamishankkeiden tukemista erillisen järjestelmän kautta välttämättömänä. Jatkossa saattaa kuitenkin olla perusteltua yhdistää taloudellisesti heikossa asemassa olevien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rakentamisen valtionapu kuntien valtionosuuslain mukaiseen harkinnanvaraiseen valtionapujärjestelmään.

21 §. Perustamishanke. Pykälän 1 momenttiin sisältyy perustamishankkeen määrittely. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että hanke ei pääsääntöisesti voisi saada valtionavustusta, mikäli sen voidaan katsoa kuuluvan omistajan normaalin rakennuksen kunnossapitotöiden piiriin. Tällä tarkoitetaan muun muassa kosteus- ja homevaurioiden korjaamista. Tämän tarkoituksena on korostaa omistajan vastuuta rakennuksen kunnossapidosta huolehtimisessa. Jos kunta tai kuntayhtymä olisi rakentamisessa noudattanut kaikkea mahdollista huolellisuutta ja virhe johtuisi muun muassa yleisestä käytännöstä, kunta tai kuntayhtymä voisi kuitenkin saada valtionavustusta.

Toisessa momentissa säädetään siitä, että perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista hanketta, jonka kustannukset jäävät alle pienten hankkeiden alarajan, jos kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän tai taloudellisen aseman vuoksi hankkeen rahoitus muodostuisi erityisen rasittavaksi. Koska kunnan tai kuntayhtymän huono taloudellinen asema tulisi ehdotuksen mukaan olemaan edellytyksenä sille, että kunta voisi saada valtionavustusta hankkeen toteuttamiseen, on tätä momenttia tarkennettava. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että

taloudellinen asema olisi edelleen tärkeä edellytys, mutta sen lisäksi hankkeen olisi oltava välttämätön palvelujen saajan, kuntalaisen kannalta. Hankkeen toteuttaminen voisi olla välttämätön esimerkiksi palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Esimerkkinä voidaan todeta saaristokunta, jonka on välttämättömää toteuttaa päiväkodin tai neuvolan rakentamishanke. Päiväkotito on tärkeä lapsen ja hänen vanhempiansa näkökulmasta. Päivähoito ja kotipalvelu ovat usein välttämättömiä pienessä kunnassa, mutta hankkeen kustannukset voivat jäädä alle voimavara-asetuksessa vahvistetun alarajan eikä kunnalla ole taloudellisen tilanteensa vuoksi hanketta muutoin mahdollista toteuttaa.

22 §. Perustamishankkeiden hyväksyminen. Pykälässä säädetään suurten perustamishankkeiden, niiden valtionosuuden perusteena olevien enimmäiskustannusten sekä aloitamisvuoden hyväksymisestä voimavarapäätöksessä. Pykälän 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska perustamishankkeita ei enää määriteltäisi joko suuriksi tai pieniksi hankkeiksi. Jatkossa olisi vain perustamishankkeita, joiden kustannukset olisivat voimavara-asetuksessa määriteltyjen kokonaiskustannusten rajoissa. Hankekiintiöiden pienuudesta on seurannut se, että viime vuosina on yhä vähemmän toteutettu suuria hankkeita ja joinakin vuosina niitä ei ole toteutettu lainkaan. Suurien hankkeiden määrittely ehdotetaan poistettavaksi laista, koska määrärahan arvellaan olevan tulevinakin vuosina niin pieni, että yhdenkin suuren hankkeen toteuttaminen saattaisi viedä koko määrärahan. Tavoitteena olisi tukea sellaisia vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien ja kuntayhtymien hankkeita, jotka ovat välttämättömiä esimerkiksi palvelujen turvaamiseksi tai palvelurakenteen muuttamiseksi ja että lääninhallitus viime kädessä valtionavun myöntävänä viranomaisena priorisoi oman alueensa hanke-esitykset.

Toisessa momentissa säädetään muiden perustamishankkeiden (pienet hankkeet) kustannusten enimmäismäärän hyväksymisestä voimavarapäätöksessä. Koska hankkeita ei enää määriteltäisi isoiksi tai pieniksi, ehdotetaan 2 momentti muutettavaksi siten, että voimavara-asetuksessa hyväksyttäisiin perustamishankkeisiin käytettävissä oleva valtion-

avustuksen määrä. Samalla ehdotetaan korvattavaksi sana voimavarapäätös sanalla voimavara-asetus.

24 §. *Perustamishankkeiden suunnittelu.* Pykälässä säädetään kunnan ja kuntayhtymän velvollisuudesta toimittaa lääninhallituksille suunnitelmansa seuraavan neljän vuoden aikana toteutettavista perustamishankkeista. Kunnissa sekä toiminnalliset että taloudelliset tilanteet vaihtelevat nykyisin niin lyhyellä aikavälillä, että nelivuotinen suunnitelmakausi on ollut useissa tilanteissa epätarkoituksenmukainen. Suunnitelmakauden viimeisille vuosille sijoitettujen hankkeiden kustannukset yleensä muuttuvat. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että suunnitelmakausi olisi nykyisen neljän vuoden suunnitelmakauden sijaan kahden vuoden mittainen. Tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa suunnitelmakaudet sekä kehittämistä perustamishankkeiden osalta.

Pykälän 2 momentissa säädetään suunnitelman sisällöstä suurten hankkeiden osalta. Koska perustamishankkeita ei enää määriteltäisi erikseen suuriksi ja pieniksi hankkeiksi ehdotetaan momentti kumottavaksi.

25 §. *Perustamishankkeen toteuttaminen.* Pykälässä säädetään siitä, että perustamishanke on aloitettava joko sinä vuonna, jona se on vahvistettu tai sitä seuraavana vuonna. Tarkoitus on, että valtion talousarviossa perustamishankkeiden ja kehittämishankkeiden valtionavustus on jatkossa 3-vuotinen siirtomääräraha. Näin ollen valtionapuviranomaisen on maksettava valtionavustuksen viimeinenkin erä viimeistään kolmannen vuoden loppuun mennessä kunnalle tai kuntayhtymälle. Kun perustamishankkeet vahvistetaan vain yhden vuoden osalta, voidaan paremmin välttää sellaiset tilanteet, että hanke jatkuisi yli kolme vuotta. Koska tuettavan hankkeen tulee olla todella välttämätön taloudellisesti heikossa asemassa olevalle kunnalle tai kuntayhtymälle, on todennäköistä, että se aloitetaan heti, kun valtionavustuspäätös saadaan. Tästä syystä pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että perustamishanke on aloitettava sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi.

Siirtomääräraha mahdollistaa joustavamman hankkeiden käsittelyn sellaisissa tilan-

teissa, että hanke ei käynnistyäkään vahvistusvuonna. Tällöin hankkeeseen varattu valtionavustuksen määrä palautuu valtionapuviranomaiselle ja se on käytettävissä johonkin toiseen hankkeeseen. Mikäli kunta tai kuntayhtymä onnistuisi käynnistämään hankkeen seuraavana vuonna, on sillä oltava etusija varatun määrärahan saamiseen. Tällöin kunnan tai kuntayhtymän on esitettävä hankkeen hyväksymistä uudelleen toteuttamivuotta edeltävän vuoden joulukuun loppuun mennessä.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa kunnalle tai kuntayhtymälle luvan aloittaa hanke aiemmin kuin se on vahvistettu. Käytännössä aikaistamislupia on myönnetty pääasiassa sitovan ennakkoratkaisun saaneille hankkeille kymmenkunta vuosittain. Vuosina 2000 ja 2001 aikaistamislupia on myönnetty myös ohjeellisen vahvistuksen saaneille hankkeille ja niitä on myönnetty huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina. Tähän on vaikuttanut keskustelu perustamishankejärjestelmän muuttamisesta. Koska kunnan tai kuntayhtymän taloudellisesta tilanteesta riippuu se, saako kunta tai kuntayhtymä valtion tukea perustamishankkeen toteuttamiseen, tulee tuettavien perustamishankkeiden määrä ratkaisevasti vähenemään. Lisäksi taloudellinen tilanne on arvioitava aina hankevahvistusta tehtäessä kunnan tai kuntayhtymän senhetkisen tilanteen mukaan. Tästä syystä esitetään, että perustamishanketta ei olisi enää mahdollista aikaistaa ja momentti ehdotetaan kumottavaksi.

26 §. *Perustamishankkeiden valtionavustus.* Pykälässä säädetään valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista sekä suurten että pienten hankkeiden osalta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lääninhallitus jatkossa vahvistaisi ne kustannukset, joiden perusteella valtionavustuksen määrä laskeetaan. Pykälässä olisi edelleen nykyistä vastaava säännös, että valtionavustus suoritetaan vain toteutuneisiin kustannuksiin. Pykälä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siltä osin kuin siinä on säännöksiä suurista hankkeista.

27 §. *Valtionavustuksen suuruus.* Pykälässä säädetään valtionosuuden prosenttimäärä, joka on 25. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vain valtionavustuskäsitteen osalta.

28 §. *Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksatus.* Pykälässä säädetään siitä, miten valtionosuus maksetaan kunnalle tai kuntayhtymälle. Maksu suoritetaan nykyisin kuukausittain yhtä suurissa erissä hankkeen arvioituna toteuttamisaikana. Tarkoitus on, että tämä käytäntö pääsääntöisesti jatkuisi. Koska perustamishankkeisiin käytettävissä oleva valtionavustus tulee jatkossa olemaan 3-vuotinen siirtomääräraha ja se on maksettava kunnalle tai kuntayhtymälle kolmannen vuoden loppuun mennessä, on lääninhallituksille tarkoituksenmukaista jättää mahdollisuus määritellä maksatus myös siten, että erät eivät olisi yhtä suuria. Esimerkiksi viimeiset erät voisivat olla tarvittaessa suurempia. Tämä tulisi todeta valtionavustuspäätöksessä.

Pykälässä säädetään lisäksi maksatuksesta sellaisessa tapauksessa, että kunta tai kuntayhtymä on saanut sosiaali- ja terveysministeriöltä luvan aloittaa hanke ennen vahvistusta. Tässä esityksessä ehdotetaan, että perustamishankkeiden aikaistaminen ei olisi enää mahdollista. Tästä syystä pykälästä ehdotetaan poistettavaksi viittaus 25 §:n 2 momenttiin.

29 §. *Valtionavustusselvitys ja -päätös.* Pykälän 1 momentissa säädetään kunnan ja kuntayhtymän velvollisuudesta tehdä valtionosuusselvitys. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siltä osin kuin siinä on säännöksiä suurista hankkeista. Samalla ehdotetaan korvattavaksi sana valtionosuus sanalla valtionavustus.

Pykälän 2 ja 3 momentti muutettaisiin vain siltä osin kuin niissä nyt käytetään valtionosuussanaa, joka muutettaisiin sanaksi valtionavustus.

30 §. *Perustamishankkeeseen saadun valtionavustuksen palautus.* Pykälässä säädetään valtionosuuden palautusvelvollisuudesta omaisuuden luovutustilanteissa. Pykälän 1 momentin mukaan perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toi-

mintaan. Valtionosuutta ei kuitenkaan voida periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt myöhemmin kuin 30 vuoden kuluttua hankkeen valtionosuusselvityksen antamisesta. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että määräaika, jonka kuluttua valtionosuutta tai valtionavustusta ei enää voitaisi periä takaisin olisi 15 vuotta valtionosuusselvityksen tai valtionavustusselvityksen antamisesta. Määräaika on tarkoitus lyhentää, koska kunnissa ja kuntayhtymissä taloudelliset ja toiminnalliset muutokset tapahtuvat nykyisin niin nopeasti, että tarve omaisuuden perusteltuun ja tarkoituksenmukaiseen luovutukseen saattaa syntyä jo 15 vuoden aikana. Toiminnalliset muutokset johtuvat usein muuttoliikkeen vaikutuksista.

Kunnan liikkumavaraa lisää huomattavasti se, että määräaika lyhenee nykyisestä 30 vuodesta 15 vuoteen. Todennäköistä on, että mahdollisen lain muutoksen jälkeen palautusasioita tulee ratkaistavaksi hyvin harvoin. Lain tarkoitus on, että valtionosuudella ja -avustuksella tuetaan kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamiseksi tarpeellista kunnan omaa rakentamista. Tämän lain tarkoituksena on tukea kunnallista toimintaa eikä kiertoteitse esimerkiksi yksityistä yritystoimintaa. Tästä johtuen juuri valmistuneen, valtionosuutta tai -avustusta saaneen rakennuksen tai sen osan luovutukseen suhtaudutaan kielteisesti.

Pykälän 2 ja 3 momentti muutettaisiin vain siltä osin kuin niissä nyt käytetään valtionosuussanaa, joka muutettaisiin sanaksi valtionavustus.

5 luku

Voimavarojen vahvistaminen ja valtionosuuden suorittaminen

31 §. *Voimavarojen vahvistaminen.* Pykälässä säädetään perustamishankkeiden kustannusten enimmäismäärän vahvistamisesta lääninhallituksissa. Pykälän 1 ja 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi suuria hankkeita koskevat säännökset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lääninhallitus vahvistaisi ne perustamishankkeet, jotka toi-

mintavuonna saavat valtionavustusta. Samalla vahvistettaisiin ne kustannukset, joiden perusteella 25 prosentin valtionavustus maksettaisiin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi samaan tapaan kuin nykyisinkin, että lääninhallituksen tulee antaa ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista perustamishankkeista ja valtionavustuksen perusteena olevista kustannuksista. Lääninhallituksen on noudatettava ennakkoratkaisua seuraavana vuonna vahvistaessaan sinä vuonna toteutettavia perustamishankkeita. Lääninhallitus voi joutua poikkeamaan ennakkoratkaisusta esimerkiksi siitä syystä, että valtion talousarviossa tai voimavara-asetuksessa tehdään aikaisemmasta päätöksestä

poikkeava ratkaisu.

2. Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Ennen lain voimaantuloa vahvistettuihin perustamishankkeisiin ja vuonna 2003 vahvistettaviin perustamishankkeisiin sovelletaan kuitenkin nyt voimassa olevaa lakia. Lain 30 §:ää sovelletaan kuitenkin myös ennen lain voimaantuloa toteutettuihin hankkeisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1114/1998, 24 § 2 momentti ja 25 §:n 2 momentti,

muutetaan 6 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdat ja 2 momentti, 7 ja 8 §, 20 ja 21 §, 22 §:n 2 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti, 26—30 § ja 31 §:n 1 ja 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 6, 7 ja 21 § sekä 22 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1114/1998, 8 § laissa 1150/1998 ja osaksi mainitussa laissa 1114/1998, 26 § laissa 1409/2001, 27 § laissa 1279/1999, 29 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1150/1996 ja 3 momentti mainitussa laissa 1409/2001, 30 §:n 1 ja 3 momentti laissa 1150/1996 sekä 31 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1150/1996 ja 2 momentti mainitussa laissa 1114/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a §, 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1114/1998, uusi 6 kohta ja uusi 3 momentti sekä uusi 3 a luku, seuraavasti:

2 a §

Suhde valtionavustuslakiin

Lain 3 a luvussa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan tämän lain ohella valtionavustuslakia (688/2001) siltä osin kuin tässä laissa niin säädetään.

6 §

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista

Valtioneuvosto antaa kalenterivuositain valtion talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista (voimavara-asetus). Voimavara-asetus sisältää:

2) kaksivuotiskautta koskien valtionavustuksen määrä erikseen kehittämishankkeisiin ja erikseen perustamishankkeisiin;

3) valtionavustukseen oikeuttavien perustamishankkeiden vähimmäis- ja enimmäiskustannusten määrän;

6) valtionavustukseen oikeuttavien kehittämishankkeiden valinnassa huomioon otettavat valtakunnalliset painopisteet ja kriteerit.

Voimavara-asetuksen yhteydessä voidaan antaa sosiaali- ja terveystalouksia tai sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita ja niiden toteuttamista koskevia tietoja.

Voimavara-asetuksessa voidaan päättää, että osa edellä 1 momentin 2 kohdan mukaisesti määritellyistä kehittämishankkeiden valtionavustuksesta jätetään sosiaali- ja terveysministeriön käytettäväksi.

7 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavara-asetuksen valmistelu

Tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavara-asetuksen valmistelusta huolehtii sosiaali- ja terveysministeriö. Tavoite- ja toimintaohjelman valmistelun yhteydessä on kuultava kuntien keskusjärjestöä sekä tarvittaessa muita viranomaisia ja yhteisöjä.

8 §

Voimavarojen alueellinen jakaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa voimavara-asetuksessa hyväksytyyn kehittämishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen ja perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen lääninhallituksille lukuun ottamatta sitä osuutta, joka on 6 §:n 3 momentin perusteella jätetty sosiaali- ja terveysministeriön käytettäväksi.

Lääninhallitukset jakavat sosiaali- ja terveysministeriön niille kohdentaman kehittämishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen sekä perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen edelleen lääninsä alueen kunnille ja kuntayhtymille.

Jakaessaan kehittämishankkeisiin ja perustamishankkeisiin käytettävissä olevat valtionavustuksen määrärahat sosiaali- ja terveysministeriön sekä lääninhallitusten on noudatettava voimavara-asetuksessa hyväksytyistä perusteista.

3 a luku

Kehittämishankkeiden valtionavustus

19 a §

Kehittämishanke

Kehittämishankkeella tarkoitetaan kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisia toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevia alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittäviä tai muutoin laajalti hyödynnettäviä hankkeita.

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionavustusta kunnalle tai kuntayhtymälle, joka saa 1 momentissa tarkoitettuun hankkeeseen joko kansallista tai kansainvälistä julkista tukea muun lain perusteella.

19 b §

Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja

Kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan

myöntää valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Kehittämishankkeen toteuttajina voi olla myös useampi kunta yhdessä taikka useampi kuntayhtymä.

Kehittämishankkeen toteuttamiseen voi osallistua myös yksityinen yhteisö tai yhtiö tai henkilö siten kuin 19 e §:ssä säädetään.

19 c §

Voimavarojen hyväksyminen

Kehittämishankkeisiin vuosittain käytettävissä oleva valtionavustuksen määrä hyväksytään valtioneuvoston asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista.

19 d §

Valtionavustuksen määrä

Kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan myöntää valtionavustusta enintään 50 prosenttia siitä osuudesta, jolla kunta, kuntayhtymä, kunnat taikka kuntayhtymät osallistuvat hankkeen rahoittamiseen.

19 e §

Valtionavustuksen hakeminen

Valtionavustusta on haettava lääninhallitukselta kirjallisella hakemuksella kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä. Hakemus voi koskea kahden seuraavan vuoden hankkeita. Hakijana voi olla joko kunta tai kuntayhtymä.

Hakemuksesta tulee käydä ilmi

- 1) kehittämishankkeen tavoite ja sisältö;
- 2) kaikki kehittämishankkeen toteuttamiseen osallistuvat tahot;
- 3) kehittämishankkeen hallinnoinnista vastaava kunta tai kuntayhtymä;
- 4) hankkeen kokonaisrahoitus, kuntien ja kuntayhtymien rahoitusosuus sekä muiden rahoittajatahojen rahoitusosuus;
- 5) hankkeen kokonaiskustannukset;
- 6) hankkeen toteuttamisen arvioitu aikataulu; sekä.
- 7) miten arviointi toteutetaan.

Tarkempia säännöksiä valtionavustushakemuksen yksityiskohdista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 f §

Valtionavustuspäätös

Lääninhallitus tekee helmikuun loppuun mennessä kirjallisen avustuspäätöksen kyseessä olevan vuoden kehittämishankkeista sekä ehdollisen avustuspäätöksen seuraavan vuoden kehittämishankkeista.

Valtionavustuspäätöksestä tulee käydä ilmi valtionavustuksen:

- 1) saaja;
- 2) kehittämishankkeen tavoite ja sisältö;
- 3) kehittämishankkeen arvioidut kokonaiskustannukset ja kunkin rahoittajan osuus;
- 4) valtionavustuksen perusteeksi hyväksytyt kustannukset;
- 5) kehittämishankkeen ja siihen myönnetyn valtionavustuksen ajoittuminen useammalle vuodelle;
- 6) muut mahdolliset valtionavustuksen myöntämisen ja maksamisen sekä käytön valvonnan perusteet.

Tarkempia säännöksiä valtionavustuspäätöksen yksityiskohdista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 g §

Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksaminen

Valtionavustus maksetaan avustuksen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionapuviranomainen voi päättää, että valtionavustus tai osa siitä maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys.

Valtionavustuspäätöksessä voidaan maksatus jakaa useammalle vuodelle hankkeen arvioidun keston mukaisesti. Valtionavustuksen maksatusaikataulusta tulee muutoinkin päättää valtionavustuspäätöksessä.

Valtionavustuksen saajan tulee antaa lääninhallitukselle valtionavustuksen maksami-

seksi oikeat ja riittävät tiedot.

19 h §

Valtionavustusselvitys

Valtionavustusta saaneesta kehittämishankkeesta ja sen etenemisestä ja toteuttamisesta sekä kustannuksista on hallinnoinnista vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tehtävä selvitys lääninhallitukselle. Selvitys tulee antaa kuuden kuukauden kuluessa hankkeen päättymisestä.

19 i §

Valtionavustustulain eräiden säännösten soveltaminen

Kehittämishankkeiden valtionavustukseen sovelletaan lisäksi seuraavia valtionavustustulain säännöksiä:

- 1) 14 § valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;
- 2) 15 § valtionapuviranomaisen valvonta-tehtävästä;
- 3) 16 § tarkastusoikeudesta;
- 4) 17 § tarkastuksen suorittamisesta;
- 5) 18 § virka-avusta;
- 6) 19 § maksatuksen keskeytyksestä;
- 7) 20 § 1 momentti valtionavustuksen palauttamisesta;
- 8) 21 § velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;
- 9) 24 § korosta;
- 10) 25 § viivästyskorosta;
- 11) 26 § palautettavan määrän kohtuullistamisesta
- 12) 28 § takaisinperinnän määräajasta; sekä
- 13) 30 § kuittauksesta.

19 j §

Valtionavustuspäätöstä koskeva muutoksenhaku

Tämän lain mukaiseen kehittämishankkeiden valtionavustusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valtionapuviranomaisen päätökseen saa siihen tyytymätön asianosainen hakea oikaisua 30 päi-

vän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus tehdään päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa valittamalla hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

4 luku

Perustamishankkeiden valtionavustus

20 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja ja perustamishankkeen edellytykset

Kunnalle ja kuntayhtymälle voidaan suorittaa valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin, jos kunnan tai kuntayhtymän taloudellinen asema huomioon ottaen hankkeen rahoitus muulla tavoin muodostuisi erityisen rasittavaksi, ja hanke on välttämätön kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi tai edellä 3 a luvun 19 a §:ssä tarkoitetun toiminnallisen kehittämishankkeen toteuttamiseksi.

21 §

Perustamishanke

Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai muun omaisuuden hankintaa taikka niitä vastaavaa toimenpidettä, jos arvioidun toimenpiteen kustannukset ovat vähintään voimavara-asetuksessa vahvistetun määrän suuruiset. Maa-alueen hankkimista ja suunnittelu- ja rakentamisvirheistä johtuvia korjauksia ja kunnossapitotöiden piiriin kuuluvia hankkeita ei pidetä perustamishankkeena.

Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista 1 momentissa tarkoitettua toimenpidettä, jonka arvioidut kustannukset ovat voimavara-asetuksessa vahvistettua määrää pienemmät, jos kunnan asukkaille välttämättö-

män hankkeen rahoitus muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän, ja taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi.

22 §

Perustamishankkeiden hyväksyminen

(kumotaan)

Voimavara-asetuksessa hyväksytään perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen taso.

24 §

Perustamishankkeiden suunnittelu

Kunnan ja kuntayhtymän on toimitettava vuoden loppuun mennessä lääninhallitukselle suunnitelmansa seuraavan kahden vuoden aikana toteutettavista perustamishankkeista. (kumotaan)

25 §

Perustamishankkeen toteuttaminen

Perustamishanke on aloitettava sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi. (kumotaan).

26 §

Perustamishankkeiden valtionavustus

Perustamishankkeisiin suoritetaan valtionavustusta enintään lääninhallituksen vahvistamiin kustannuksiin. Kustannuksiin ei sisälly arvonnalisäveron osuutta. Jos hankkeen toteutuneet kustannukset alittavat lääninhallituksen vahvistamat kustannukset, suoritetaan valtionavustus toteutuneisiin kustannuksiin. Valtionavustusta ei kuitenkaan suoriteta voimavara-asetuksessa hyväksytyyn määrään alittaviin perustamishankkeisiin, ellei kysymyksessä ole 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustamishanke.

27 §

Valtionavustuksen suuruus

Perustamishankkeen valtionavustus on 25 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

28 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksatus

Perustamishankkeeseen suoritettava valtionavustus maksetaan kunnalle tai kuntayhtymälle kuukausittain viimeistään kuukauden 20 päivänä pääsääntöisesti yhtä suurissa erissä hankkeen arvioituna toteuttamisaikana. Ensimmäinen erä suoritetaan hankkeen aloitusta koskevan ilmoituksen saapumista seuraavan kuukauden aikana.

29 §

Valtionavustusselvitys ja -päättös

Perustamishankkeeseen suoritettavan lopullisen valtionavustuksen määrittämiseksi kunnan tai kuntayhtymän on tehtävä lääninhallitukselle selvitys toteutetuista hankkeista ja niiden kustannusten yhteismäärästä. Selvitys toteutuneista kustannuksista on toimitettava lääninhallitukselle viimeistään perustamishankkeen valmistumista seuraavan vuoden toukokuun 31 päivänä. Selvitys on kuitenkin aina toimitettava viimeistään kolmen vuoden kuluessa hankkeen aloittamisesta. Jos hanke on tällöin edelleen keskeneräinen, voi lääninhallitus hakemuksen perusteella erityisestä syystä antaa enintään kaksi vuotta lisäaikaa selvityksen antamiseksi.

Lääninhallituksen on tehtävä päätös perustamishankkeeseen suoritettavasta lopullisesta valtionavustuksesta kahden kuukauden kuluessa valtionavustusselvityksen saapumisesta.

Jos lopullinen valtionavustus sovellettavien laskentaperusteiden mukaan poikkeaa vähemmän kuin 200 euroa 28 §:n mukaisesti maksetun valtionavustuksen määrästä, ei erotusta makseta eikä peritä takaisin.

30 §

Perustamishankkeeseen saadun valtionosuuden tai -avustuksen palautus

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta tai -avustusta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen tai -avustukseen oikeuttavaan toimintaan. Valtionosuutta tai -avustusta ei kuitenkaan voida periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt myöhemmin kuin 15 vuoden kuluttua hankkeen valtionosuutta -avustusselvityksen antamisesta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta tai -avustusta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta tai -avustusta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta tai -avustuksesta.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää sosiaali- ja terveystoimiministeriö. Palautettava valtionosuus tai -avustus on suoritettava viimeistään päätöksessä määrättävänä eräpäivänä. Palautuksen viivästyessä on sille suoritettava viivästyskorkoa eräpäivästä lukien korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan. Valtionosuuden tai -avustuksen saajan on ilmoitettava ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta tai -avustusta vastaava suhteellinen osa omaisuuden arvosta palautettava valtiolle edellä säädetyn korkokannan mukaisine korkoineen olosuhteiden muuttumisesta lukien, jollei ministeri erityisestä syystä toisin päättä.

31 §

Voimavarojen vahvistaminen

Lääninhallitus vahvistaa kunnan ja kun-

tayhtymän toimintavuonna aloitettavat perustamishankkeet ja valtionavustuksen määräämisen perusteena olevat kustannukset.

Lääninhallituksen on annettava kunnalle ja kuntayhtymälle perustamishankkeiden vahvistamisen yhteydessä ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista perustamishankkeista ja valtionavustuksen määräämisen perusteena olevista kustannuksista. Ennakkoratkaisu sitoo lääninhallitusta sen vahvistaessa seuraavana vuonna aloitettavat hankkeet, jollei valtion talousarviosta tai voimavara-asetuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistettuihin perustamishankkeisiin sekä vuonna 2003 vahvistettaviin perustamishankkeisiin sovelletaan kuitenkin edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Lain 30 §:ää sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1114/1998, 24 § 2 momentti ja 25 §:n 2 momentti,

muutetaan 6 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdat ja 2 momentti, 7 ja 8 §, 20 ja 21 §, 22 §:n 2 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti, 26—30 § ja 31 §:n 1 ja 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 6, 7 ja 21 § sekä 22 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1114/1998, 8 § laissa 1150/1998 ja osaksi mainitussa laissa 1114/1998, 26 § laissa 1409/2001, 27 § laissa 1279/1999, 29 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1150/1996 ja 3 momentti mainitussa laissa 1409/2001, 30 §:n 1 ja 3 momentti laissa 1150/1996 sekä 31 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1150/1996 ja 2 momentti mainitussa laissa 1114/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a §, 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1114/1998, uusi 6 kohta ja uusi 3 momentti sekä uusi 3 a luku, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

Suhde valtionavustuslakiin

Lain 3 a luvussa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan tämän lain ohella valtionavustuslakia (688/2001) siltä osin kuin tässä laissa niin säädetään.

6 §

6 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon voimavara-
päätös

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon voima-
varoista

Valtioneuvosto *päätää* kalenterivuositain valtion talousarvioesityksen antamisen yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista (voimavarapäätös). Voimavarapäätös sisältää:

Valtioneuvosto *antaa* kalenterivuositain valtion talousarvioesityksen antamisen yhteydessä *asetuksen* sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista (voimavara-asetus). Voimavara-asetus sisältää:

2) nelivuotiskautta koskevan luettelon kokonaiskustannuksiltaan suurista perustamishankkeista, niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ja aloittamisvuoden sekä muiden perustamishankkeiden kustannusten enimmäismäärän:

2) kaksivuotiskautta koskien valtionavustuksen määrä erikseen kehittämishankkeisiin ja erikseen perustamishankkeisiin;

3) perustamishankkeen vähimmäiskustannusten *markkamäärän sekä kokonaiskustannuksiltaan suurten perustamishankkeiden ja muiden perustamishankkeiden markkamääräisen rajan ja arvion perustamishankkeisiin suoritettavasta valtionosuudesta;*

Voimavarapäätöksen yhteydessä voidaan antaa sosiaali- ja terveyspalveluja tai sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita ja niiden toteutumista koskevia tietoja.

7 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavarapäätöksen valmistelu

Tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavarapäätöksen valmistelusta huolehtii *asianomainen* ministeriö. Tavoite- ja toimintaohjelman valmistelun yhteydessä on kuultava kuntien keskusjärjestöä sekä tarvittaessa muita viranomaisia ja yhteisöjä.

8 §

Voimavarojen alueellinen jakaminen

Asianomainen ministeriö jakaa voimavarapäätöksessä hyväksytyt hankkeiden kustannusten enimmäismäärän lääninhallituksille.

Lääninhallitukset jakavat *asianomaisen* ministeriön niille kohdentaman hankkeiden kustannusten enimmäismäärän edelleen

3) *valtionavustukseen oikeuttavien perustamishankkeiden vähimmäis- ja enimmäiskustannusten määrän;*

6) *valtionavustukseen oikeuttavien kehittämishankkeiden valinnassa huomioon otettavat valtakunnalliset painopisteet ja kriteerit.*

Voimavara-asetuksen yhteydessä voidaan antaa sosiaali- ja terveyspalveluja tai sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita ja niiden toteuttamista koskevia tietoja.

Voimavara-asetuksessa voidaan päättää, että osa edellä 1 momentin 2 kohdan mukaisesti määritellyistä kehittämishankkeiden valtionavustuksesta jätetään sosiaali- ja terveysministeriön käytettäväksi.

7 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavara-asetuksen valmistelu

Tavoite- ja toimintaohjelman ja voimavara-asetuksen valmistelusta huolehtii *sosiaali- ja terveysministeriö*. Tavoite- ja toimintaohjelman valmistelun yhteydessä on kuultava kuntien keskusjärjestöä sekä tarvittaessa muita viranomaisia ja yhteisöjä.

8 §

Voimavarojen alueellinen jakaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa voimavara-asetuksessa hyväksytyt *kehittämishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen ja perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen* lääninhallituksille lukuun ottamatta sitä osuutta, joka on 6 §:n 3 momentin perusteella jätetty *sosiaali- ja terveysministeriön* käytettäväksi.

Lääninhallitukset jakavat *sosiaali- ja terveysministeriön* niille kohdentaman *kehittämishankkeisiin käytettävissä olevan valti-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lääninsä alueen kunnille ja kuntayhtymille.

Jakaessaan hankkeiden kustannusten enimmäismäärät asianomaisen ministeriön sekä lääninhallitusten on noudatettava voimavarapäätöksessä hyväksytyjä perusteita.

onavustuksen sekä perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen edelleen lääninsä alueen kunnille ja kuntayhtymille.

Jakaessaan kehittämishankkeisiin ja perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen sosiaali- ja terveysministeriön sekä lääninhallitusten on noudatettava voimavara-asetuksessa hyväksytyjä perusteita.

3 a luku

Kehittämishankkeiden valtionavustus

19 a §

Kehittämishanke

Kehittämishankkeella tarkoitetaan kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisia toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevia alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittäviä tai muutoin laajalti hyödynnettäviä hankkeita.

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionavustusta kunnalle tai kuntayhtymälle, joka saa 1 momentissa tarkoitettuun hankkeeseen joko kansallista tai kansainvälistä julkista tukea muun lain perusteella.

19 b §

Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen_saaaja

Kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan myöntää valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Kehittämishankkeen toteuttajina voi olla myös useampi kunta yhdessä taikka useampi kuntayhtymä.

Kehittämishankkeen toteuttamiseen voi osallistua myös yksityinen yhteisö tai yhtiö tai henkilö siten kuin 19 e §:ssä säädetään.

19 c §

Voimavarojen hyväksyminen

Kehittämishankkeisiin vuosittain käytettävissä oleva valtionavustuksen määrä hyväksytään valtioneuvoston asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista.

19 d §

Valtionavustuksen määrä

Kunnalle tai kuntayhtymälle voidaan myöntää valtionavustusta enintään 50 prosenttia siitä osuudesta, jolla kunta, kuntayhtymä, kunnat taikka kuntayhtymät osallistuvat hankkeen rahoittamiseen.

19 e §

Valtionavustuksen hakeminen

Valtionavustusta on haettava lääninhallitukselta kirjallisella hakemuksella kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä. Hakemus voi koskea kahden seuraavan vuoden hankkeita. Hakijana voi olla joko kunta tai kuntayhtymä.

Hakemuksesta tulee käydä ilmi

- 1) kehittämishankkeen tavoite ja sisältö;*
- 2) kaikki kehittämishankkeen toteuttamiseen osallistuvat tahot;*
- 3) kehittämishankkeen hallinnoinnista vastaava kunta tai kuntayhtymä;*
- 4) hankkeen kokonaisrahoitus, kuntien ja kuntayhtymien rahoitusosuus sekä muiden rahoittajatahojen rahoitusosuus;*
- 5) hankkeen kokonaiskustannukset;*
- 6) hankkeen toteuttamisen arvioitu aikataulu; sekä.*

7) miten arviointi toteutetaan.

Tarkempia säännöksiä valtionavustushakemuksen yksityiskohdista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 f §

Valtionavustuspäätös

Lääninhallitus tekee helmikuun loppuun mennessä kirjallisen avustuspäätöksen kyseessä olevan vuoden kehittämishankkeista sekä ehdollisen avustuspäätöksen seuraavan vuoden kehittämishankkeista.

Valtionavustuspäätöksestä tulee käydä ilmi valtionavustuksen:

- 1) saaja;
- 2) kehittämishankkeen tavoite ja sisältö;
- 3) kehittämishankkeen arvioidut kokonaiskustannukset ja kunkin rahoittajan osuus;
- 4) valtionavustuksen perusteeksi hyväksytyt kustannukset;
- 5) kehittämishankkeen ja siihen myönnetyn valtionavustuksen ajoittuminen useammalle vuodelle;
- 6) muut mahdolliset valtionavustuksen myöntämisen ja maksamisen sekä käytön valvonnan perusteet.

Tarkempia säännöksiä valtionavustuspäätöksen yksityiskohdista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 g §

Kehittämishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksaminen

Valtionavustus maksetaan avustuksen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionapuviranomainen voi päättää, että valtionavustus tai osa siitä maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys.

Valtionavustuspäätöksessä voidaan maksatus jakaa useammalle vuodelle hankkeen arvioidun keston mukaisesti. Valtionavustuksen maksatusaikataulusta tulee muutoinkin päättää valtionavustuspäätöksessä.

Valtionavustuksen saajan tulee antaa lääninhallitukselle valtionavustuksen maksamiseksi oikeat ja riittävät tiedot.

19 h §

Valtionavustusselvitys

Valtionavustusta saaneesta kehittämishankkeesta ja sen etenemisestä ja toteuttamisesta sekä kustannuksista on hallinnonista vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tehtävä selvitys lääninhallitukselle. Selvitys tulee antaa kuuden kuukauden kuluessa hankkeen päättymisestä.

19 i §

Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen

Kehittämishankkeiden valtionavustukseen sovelletaan lisäksi seuraavia valtionavustuslain säännöksiä:

- 1) 14 § valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;*
- 2) 15 § valtionapuviranomaisen valvonta-tehtävästä;*
- 3) 16 § tarkastusoikeudesta;*
- 4) 17 § tarkastuksen suorittamisesta;*
- 5) 18 § virka-avusta;*
- 6) 19 § maksatuksen keskeytyksestä;*
- 7) 20 § 1 momentti valtionavustuksen palauttamisesta;*
- 8) 21 § velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;*
- 9) 24 § korosta;*
- 10) 25 § viivästyskorosta;*
- 11) 26 § palautettavan määrän kohtuullistamisesta*
- 12) 28 § takaisinperinnän määräajasta; sekä*
- 13) 30 § kuittauksesta.*

19 j §

Valtionavustuspäätöstä koskeva muutoksenhaku

Tämän lain mukaiseen kehittämishankkeiden valtionavustusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valtionapuviranomaisen päätökseen saa siihen tyytymätön asianosainen hakea oikeus 30 päivän kuluessa päätöksen tie-

doksisuunnitelmasta. Oikaisuvaatimus tehdään päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa valittamalla hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

4 luku

Perustamishankkeiden valtionavustus

20 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja

Kunnalle ja kuntainliitolle voidaan suorittaa valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin.

21 §

Perustamishanke

Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai muun omaisuuden hankintaa taikka niitä vastaavaa toimenpidettä, jos toimenpiteen arvioidut kustannukset ovat vähintään voimavarapäätöksessä vahvistetun markkamäärän suuruiset. Maa-alueen hankkimista ei pidetä perustamishankkeena.

Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista 1 momentissa tarkoitettua toimenpidettä, jonka arvioidut kustannukset ovat voimavarapäätöksessä vahvistettua markkamäärää pienemmät, jos hankkeen rahoitus

20 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen saaja ja perustamishankkeen edellytykset

Kunnalle ja kuntayhtymälle voidaan suorittaa valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin jos kunnan tai kuntayhtymän taloudellinen asema huomioon ottaen hankkeen rahoitus muulla tavoin muodostuisi erityisen rasittavaksi, ja hanke on välttämätön kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi tai edellä 3 a luvun 19 a §:ssä tarkoitettujen toiminnallisten kehittämishankkeiden toteuttamiseksi.

21 §

Perustamishanke

Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai muun omaisuuden hankintaa taikka niitä vastaavaa toimenpidettä, jos arvioidun toimenpiteen kustannukset ovat vähintään voimavara-asetuksessa vahvistetun määrän suuruiset. Maa-alueen hankkimista ja suunnittelu- ja rakentamisvirheistä johtuvia korjauksia ja kunnossapitotöiden piiriin kuuluvia hankkeita ei pidetä perustamishankkeena.

Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista 1 momentissa tarkoitettua toimenpidettä, jonka arvioidut kustannukset ovat voimavara-asetuksessa vahvistettua määrää pienemmät, jos kunnan asukkaille välttä-

muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän ja taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi.

22 §

Perustamishankkeiden hyväksyminen

Kokonaiskustannuksiltaan suuret perustamishankkeet (suuri hanke), niiden valtionosuuden perusteena olevat enimmäiskustannukset sekä aloittamisvuosi hyväksytään voimavarapäätöksessä.

Muista perustamishankkeista (pieni hanke) hyväksytään voimavarapäätöksessä niiden kustannusten enimmäismäärä.

24 §

Perustamishankkeiden suunnittelu

Kunnan ja kuntainliiton on toimitettava vuoden loppuun mennessä lääninhallitukselle suunnitelmansa seuraavan neljän vuoden aikana toteutettavista perustamishankkeista.

Suunnitelmaan tulee sisältyä suurista hankkeista hankesuunnitelma, jossa on pääpiirteittäinen selvitys hankkeen toteuttamisen tarpeellisuudesta ja toteuttamisajankohdasta sekä kustannusarvio.

25 §

Perustamishankkeen toteuttaminen

Perustamishanke on aloitettava sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi, tai sitä seuraavana vuonna.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä kunnan tai kuntainliiton hakemuksesta päättä, että perustamishankkeen toteuttamiseen saadaan ryhtyä ennen kuin hanke on vahvistettu toteutettavaksi.

mättömän hankkeen rahoitus muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän ja taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi.

22 §

Perustamishankkeiden hyväksyminen

Voimavara-asetuksessa hyväksytään perustamishankkeisiin käytettävissä olevan valtionavustuksen taso.

24 §

Perustamishankkeiden suunnittelu

Kunnan ja kuntayhtymän on toimitettava vuoden loppuun mennessä lääninhallitukselle suunnitelmansa seuraavan kahden vuoden aikana toteutettavista perustamishankkeista.

(kumotaan)

25 §

Perustamishankkeen toteuttaminen

Perustamishanke on aloitettava sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi.

(Kumotaan)

26 §

Perustamishankkeiden valtionosuus

Perustamishankkeisiin suoritetaan valtionosuutta enintään lääninhallituksen vahvistamiin kustannuksiin. Kustannuksiin ei sisälly arvonlisäveron osuutta. Jos *suuren* hankkeen toteutuneet kustannukset alittavat *voimavarapäätöksessä hyväksytyt ja lääninhallituksen vahvistamat kustannukset tai pienten hankkeiden yhteenlasketut kustannukset alittavat lääninhallituksen vahvistaman kustannusten enimmäismäärän*, suoritetaan valtionosuus toteutuneisiin kustannuksiin. Valtionosuutta ei kuitenkaan suoriteta *voimavarapäätöksessä* hyväksytyyn määrään alittaviin perustamishankkeisiin, ellei kysymyksessä ole 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustamishanke.

27 §

Valtionosuuden suuruus

Perustamishankkeiden valtionosuus on 25 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

28 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionosuuden maksatus

Perustamishankkeeseen suoritettava valtionosuus maksetaan kunnalle tai kuntayhtymälle kuukausittain viimeistään kuukauden 20 päivänä yhtä suurissa erissä hankkeen arvioituna toteuttamisaikana. Ensimmäinen erä suoritetaan hankkeen aloitusta koskevan ilmoituksen saapumista seuraavan kuukauden aikana. Jos hanke on aloitettu 25 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ennen kuin hanke on vahvistettu toteutettavaksi, ensimmäinen erä suoritetaan vahvistamispäätöksen tekemistä seuraavan kuukauden aikana.

26 §

Perustamishankkeiden valtionavustus

Perustamishankkeisiin suoritetaan valtionavustusta enintään lääninhallituksen vahvistamiin kustannuksiin. Kustannuksiin ei sisälly arvonlisäveron osuutta. Jos hankkeen toteutuneet kustannukset alittavat lääninhallituksen vahvistamat kustannukset, suoritetaan valtionavustus toteutuneisiin kustannuksiin. Valtionavustusta ei kuitenkaan suoriteta *voimavara-asetuksessa* hyväksytyyn määrään alittaviin perustamishankkeisiin, ellei kysymyksessä ole 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustamishanke.

27 §

Valtionavustuksen suuruus

Perustamishankkeiden valtionavustus on 25 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

28 §

Perustamishankkeeseen suoritettavan valtionavustuksen maksatus

Perustamishankkeeseen suoritettava valtionavustus maksetaan kunnalle tai kuntayhtymälle kuukausittain viimeistään kuukauden 20 päivänä *pääsääntöisesti* yhtä suurissa erissä hankkeen arvioituna toteuttamisaikana. Ensimmäinen erä suoritetaan hankkeen aloitusta koskevan ilmoituksen saapumista seuraavan kuukauden aikana.

29 §

Valtionosuusselvitys ja -päätös

Perustamishankkeeseen suoritettavan lopullisen *valtionosuuden* määrittämiseksi kunnan ja kuntayhtymän on tehtävä lääninhallitukselle selvitys *suuren hankkeen toteuttamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä toteutetuista pienistä hankkeista* ja niiden kustannusten yhteismäärästä. Selvitys toteutuneista kustannuksista on toimitettava lääninhallitukselle viimeistään perustamishankkeen valmistumista seuraavan vuoden toukokuun 31 päivänä. Selvitys on kuitenkin aina toimitettava viimeistään kolmen vuoden kuluessa hankkeen aloittamisesta. Jos hanke on tällöin edelleen keskeneräinen, voi lääninhallitus hakemuksen perusteella erityisestä syystä antaa enintään kaksi vuotta lisää aikaa selvityksen antamiseksi.

Lääninhallituksen on tehtävä päätös perustamishankkeeseen suoritettavasta lopullisesta *valtionosuudesta* kahden kuukauden kuluessa *valtionosuusselvityksen* saapumisesta.

Jos lopullinen *valtionosuus* sovellettavien laskentaperusteiden mukaan poikkeaa vähemmän kuin 200 euroa 28 §:n mukaisesti maksetun *valtionavustuksen* määrästä, ei erotusta makseta eikä peritä takaisin.

30 §

Perustamishankkeeseen saadun valtionosuuden palautus

Perustamishankkeeseen saatua *valtionosuutta* vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun *valtionosuuteen* oikeuttavaan toimintaan. *Valtionosuutta* ei kuitenkaan voida periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt myöhemmin kuin 30 vuoden kuluttua hankkeen *valtionosuusselvityksen* antamisesta.

29 §

Valtionavustus selvitys ja -päätös

Perustamishankkeeseen suoritettavan lopullisen *valtionavustuksen* määrittämiseksi kunnan ja kuntayhtymän on tehtävä lääninhallitukselle selvitys *toteutetuista hankkeista* ja niiden kustannusten yhteismäärästä. Selvitys toteutuneista kustannuksista on toimitettava lääninhallitukselle viimeistään perustamishankkeen valmistumista seuraavan vuoden toukokuun 31 päivänä. Selvitys on kuitenkin aina toimitettava viimeistään kolmen vuoden kuluessa hankkeen aloittamisesta. Jos hanke on tällöin edelleen keskeneräinen, voi lääninhallitus hakemuksen perusteella erityisestä syystä antaa enintään kaksi vuotta lisää aikaa selvityksen antamiseksi.

Lääninhallituksen on tehtävä päätös perustamishankkeeseen suoritettavasta lopullisesta *valtionavustuksesta* kahden kuukauden kuluessa *valtionavustus selvityksen* saapumisesta.

Jos lopullinen *valtionavustus* sovellettavien laskentaperusteiden mukaan poikkeaa vähemmän kuin 200 euroa 28 §:n mukaisesti maksetun *valtionavustuksen* määrästä, ei erotusta makseta eikä peritä takaisin.

30 §

Perustamishankkeeseen saadun valtioavustuksen palautus

Perustamishankkeeseen saatua *valtionosuutta tai -avustusta* vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun *valtionosuuteen tai -avustukseen* oikeuttavaan toimintaan. *Valtionosuutta* ei kuitenkaan voida periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt myöhemmin kuin 15 vuoden kuluttua hankkeen *valtionosuus-tai -avustus selvityksen* antamisesta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionavustuksesta.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Palautettava valtionosuus on suoritettava viimeistään päätöksessä määrättävänä eräpäivänä. Palautuksen viivästyessä on sille suoritettava viivästyskorkea eräpäivästä lukien korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Valtionosuuden saajan on ilmoitettava ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionavustusta vastaava suhteellinen osa omaisuuden arvosta palautettava valtiolle edellä säädetyn korkokannan mukaisine korkoineen olosuhteiden muuttumisesta lukien, jollei ministeri erityisestä syystä toisin päättä.

31 §

Voimavarojen vahvistaminen

Lääninhallitus vahvistaa kunnan ja kuntayhtymän toimintavuonna aloitettavat *suuret hankkeet sekä pienten hankkeiden kustannusten enimmäismäärän*.

Lääninhallituksen on annettava kunnalle ja kuntayhtymälle perustamishankkeiden vahvistamisen yhteydessä ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista *suurista hankkeista ja pienten hankkeiden kustannusten enimmäismäärästä*. Ennakkoratkaisu sitoo lääninhallitusta sen vahvistaessa seuraavana vuonna aloitettavat hankkeet, jollei valtion talousarviosta tai voimavarapäätöksestä muuta johdu.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta tai *-avustusta*, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta tai *-avustusta* vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta tai *-avustuksesta*.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Palautettava valtionosuus tai *-avustus* on suoritettava viimeistään päätöksessä määrättävänä eräpäivänä. Palautuksen viivästyessä on sille suoritettava viivästyskorkea eräpäivästä lukien korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Valtionosuuden tai *-avustuksen* saajan on ilmoitettava ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta tai *-avustusta* vastaava suhteellinen osa omaisuuden arvosta palautettava valtiolle edellä säädetyn korkokannan mukaisine korkoineen olosuhteiden muuttumisesta lukien, jollei ministeri erityisestä syystä toisin päättä.

31 §

Voimavarojen vahvistaminen

Lääninhallitus vahvistaa kunnan ja kuntayhtymän toimintavuonna aloitettavat *perustamishankkeet ja valtionavustuksen määräämisen perusteena olevat kustannukset*.

Lääninhallituksen on annettava kunnalle ja kuntayhtymälle perustamishankkeiden vahvistamisen yhteydessä ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista *perustamishankkeista ja valtionavustuksen määräämisen perusteena olevista kustannuksista*. Ennakkoratkaisu sitoo lääninhallitusta sen vahvistaessa seuraavana vuonna aloitettavat hankkeet, jollei valtion talousarviosta tai voimavara-asetuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistettuihin perustamishankkeisiin sekä vuonna 2003 vahvistettaviin perustamishankkeisiin sovelletaan kuitenkin edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Lain 30 §:ää sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
